

ELS BISBES AUXILIARS ANTICS A CATALUNYA (1320-1550)

JOSEP M. MARQUÉS
ENRIC MOLINÉ

OCASIÓ, PROPÒSIT I CONTINGUT D'AQUEST ESTUDI

En els quasi dos segles i mig que van de 1319 a 1551 hi ha prop de vuitanta bisbes que en un o altre moment, de vegades de manera molt contínua, van exercir el seu ministeri episcopal a les diòcesis de Catalunya sense ser-ne prelats. Parlant d'una inscripció que havia vist a Cervera sobre un d'ells, deia Villanueva l'any 1806: «Seria éste uno de los obispos titulares que desde el siglo XIII hasta todo el XVI se hallan en esta provincia egerciendo acá y acullá los pontificales, conforme les llamaban para ello los obispos, y según los pactos que les hacían. De estos obispos ambulantes suelen hacer poca cuenta los que escriben los episcopologios de las iglesias. Y cierto no debe ser así; yo por lo menos me guardaré bien de observar ese silencio; y aun tengo proyectada una obrilla que verás a su tiempo».¹ Efectivament, Villanueva recollí abundant material sobre aquests bisbes, i en deixà constància en el seu *Viage literario*, com veurem sovint al llarg d'aquestes pàgines;² però no sabem que hagi quedat rastre de l'obra que projectava ni si va arribar a començar-la.

1. J. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, 22 volums, Madrid i València, 1803-1852; volum 7, pàg. 70.

2. *Viage literario*, 14, 76, en una anotació de l'autor adreçada al destinatari de la carta, que és el seu germà, a propòsit de les ratlles que dedica al bisbe fra Domènec

Des de llavors, d'una manera o altra, l'actuació d'aquests personatges ha atret sovint l'atenció dels historiadors, amb la producció de dos reculls ambiciosos que s'estenen a tota l'àrea hispànica, un de l'any 1879³ i un altre de 1973⁴. Sobre dues de les diòcesis catalanes, tenim també un estudi de 1945 referent al bisbat de Tarragona;⁵ i un altre de 1979 referent a Barcelona que, tot i semblar molt limitat pels anys dels quals tracta i perquè es refereix només als bisbes franciscans, és d'una notable riquesa.⁶

Últimament, durant la preparació del *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, ens vam tornar a trobar amb el tema, i ara presentem els resultats de la investigació que serví per a donar-ne allí una notícia breu i esquemàtica. El catàleg de bisbes que en resulta probablement continua essent encara incomplet. Fins a mig segle XVI, l'època que ens interessa ara, les notícies que donem de les seves actuacions són més abundants en els bisbats de Girona i d'Urgell perquè els respectius arxius diocesans han estat resseguits amb bastant detall per J. M. Marquès i E. Moliné, respectivament; mentre que el que sabem d'aquestes intervencions en altres bisbats procedeix de fonts més indirectes, i res no fa pensar que haguessin de ser més escasses. Així i tot, el ventall de persones i d'actuacions és prou abundant per a poder-se fer una idea suficientment clara de què foren i què representaren aquests bisbes a casa nostra; una idea que no modifica substancialment la que ja es tenia, però que la completa i arrodoneix.

Els bisbes figuren al catàleg per ordre cronològic, prenent com a punt de referència l'any de la primera actuació episcopal de cadascun

---

Romeu, que actuava a Girona, diu: «No extrañes esta digresión: sabes que no pierdo ocasión de hablar de los obispos auxiliares, y de éste, como de todos, díge lo que he hallado de cierto y averiguado».

3. C. R. FORT PAZOS, *De los obispos españoles titulares de iglesias in partibus infidelium, o auxiliares en las de España*, Madrid 1879, que és el volum 50 de l'*España Sagrada* d'ENRIQUE FLÓREZ.

4. V. CÁRCEL ORTÍ, *Obispos auxiliares*, dins *Diccionario de Historia Eclesiástica de España*, III, Madrid 1973, pàg. 1791-1796.

5. J. GRAMUNT, *Los obispos auxiliares de los arzobispos de Tarragona*, Tarragona 1945.

6. J. PERARNAU, *Bisbes franciscans actuant a Barcelona entre el 1345 i el 1351*: *Estudios Franciscanos* 80 (1979) 343-352, on publica també tres documents.

d'ells en un bisbat català i fent-lo constar davant del nom. No els podíem ordenar pels bisbats on actuaven, perquè, com es pot veure, molts ho feren en dos o més; i també semblava empobridor limitar-se a presentar-los per ordre alfabètic. Darrera del catàleg s'hi trobarà un apèndix amb els documents que ens han semblat més significatius.

Els límits temporals de l'estudi són, a grans trets, els mateixos que suggeria Villanueva, començant amb les primeres notícies que ens han arribat d'aquests auxiliars i acabant en els anys de l'última etapa del concili de Trento, que, respecte a la manera de complir amb els deures episcopals, comportà uns canvis no solament notables sinó també molt immediats.

LES FUNCIONS DELS BISBES AUXILIARS

Aquests bisbes eren contractats pels bisbes diocesans, pels seus vicaris generals o, en el cas de la seu vacant, pel vicari general del capítol; i se'ls encarregava que exercissin les funcions que es consideraven pròpies de l'orde episcopal, anomenades sovint de manera genèrica com *pontificals*. Unes vegades l'encàrrec era molt general, per tot el bisbat i per un període llarg, ja sia indefinit (durant «el nostre beneplàcit») o amb contractes anuals que es renovaven o no, etc. Són molt interessants en aquest sentit el contracte de Girona de 1398⁷ i, encara més, les dues avinences que s'hi feren els anys 1456⁸ i 1481,⁹ sobre les quals tornarem més endavant. Altres vegades, les funcions que es podien exercir eren més limitades, s'estenien només a part del bisbat o duraven un temps més breu, com en el cas de les facultats concedides al bisbat d'Urgell en 1408¹⁰ i 1421¹¹. A l'altre extrem, hi ha encàrrecs extremadament puntuals, com són els dos de 1422 del bisbat d'Urgell.¹² I fins i tot algun és ben indirecte, com el permís donat

7. Apèndix documental, núm. 4.

8. Relació dels bisbes auxiliars 1456-Miquel; aquesta Relació, ordenada cronològicament, és la que figura al darrere d'aquestes pàgines d'introducció. Vegeu també Apèndix 12.

9. Relació 1481-Basili Gambone. Apèndix 13.

10. Relació 1408-Blasius Hermanni. Apèndix 5.

11. Relació 1421-Enric. Apèndix 6.

12. Relació 1422-Joan. Apèndix 7 i 9.

en 1520 pel bisbe d'Urgell als cònsols de Guissona perquè poguessin fer-se consagrar un nou altar per qualsevol bisbe.¹³

Els documents anomenen amb més o menys detall les funcions episcopals que l'autoritat diocesana els permetia d'exercir, o els demanava que exercissin, en el seu territori o en part d'ell: consagrar, beneir i reconciliar esglésies, cementiris, altars, ares, calzes, patenes, creus, corporals, ornaments sacerdotals i altres ornaments de l'església; beneir o consagrar monges, abadesses i abats; de vegades, especialment quan es tractava de fer la visita pastoral, oir confessions i absoldre casos reservats al bisbe; administrar el sagrament de la confirmació; conferir la primera tonsura clerical, tot sovint acompanyada de la clàusula que els candidats havien d'obtenir dimissòries dels seu ordinari, i alguna vegada amb la facultat de dispensar del defecte de naixement il·legítim, si calia; conferir ordes menors o fins i tot majors, també als candidats degudament presentats per l'autoritat competent. En altres ocasions era el mateix bisbe que conferia els ordes el qui s'havia d'assegurar de l'edat, suficiència, estudis i títol d'ordenació dels candidats. De vegades és detallava també que havia de predicar els sermons, fer els oficis episcopals en general i actuar com a bisbe en els oficis de culte de les principals festivitats. També hem trobat dos casos d'actuacions poc clares.¹⁴

Els bisbes auxiliars suplien en l'aspecte pontifical les absències del bisbe diocesà, freqüents precisament en aquella època. Així, en el cas del bisbat d'Urgell, Arnau Roger de Pallars, que en fou bisbe durant vint-i-quatre anys, residí llargues temporades a la cort de Nàpols amb diferents encàrrecs reials; Roderic de Borja no arribà a posar els peus al bisbat durant els cinc anys que en fou bisbe; i Pere de Cardona, bisbe durant quaranta-tres anys, residí habitualment a Barcelona. A Girona, el bisbe Joan de Casanova, cardenal, no residí mai a la seva seu,¹⁵ ni sembla que tampoc ho fes a Barcelona el bisbe d'aquesta seu, Miquel de Ricomà.¹⁶

Però no sempre era aquesta absència la raó de ser dels auxiliars. Moltes vegades era simplement ajudar el bisbe de la diòcesi. A part dels casos en què se'ls feia encàrrecs en llocs apartats,¹⁷ o d'aquells

13. Apèndix 17.

14. Relació 1345-Jaume; 1359-anònim.

15. Relació 1432-Julià de Tallada.

16. Relació 1346-Nicolau.

17. Apèndix 5 i 6.

altres en què s'al·legava la indisposició o malaltia del bisbe diocesà,¹⁸ veiem, per exemple, com en els cinc anys que el bisbe auxiliar Martí conferí ordes a Urgell, també en conferí el bisbe d'Urgell Despés, i de vegades en el mateix lloc i amb pocs dies de diferència;¹⁹ novament, els anys 1543-1544, conferien ordes tant l'auxiliar Gau com el bisbe d'Urgell Francisco de Urrés.²⁰

Els bisbes auxiliars, en canvi, solien intervenir poques vegades en la direcció de la diòcesi. Si bé els documents els anomenen sovint *vicaris generals*, dels quals en aquells temps n'hi solia haver més d'un i més de dos simultàniament, això no els constitueix usualment en un substitut del bisbe diocesà. Així, en moltes coses es vol que hagin de comptar amb algun dels altres vicaris generals,²¹ i en altres assumptes són aquests els qui de fet se n'encarreguen. En el cas d'Urgell, encara que hi ha algun exemple de col·lacions de beneficis i altres actes ordinaris de jurisdicció delegada fets per alguns d'aquests bisbes, en els registres episcopals es troben poquíssimes actuacions seves de govern. Això es veu, per exemple, en el cas de Joan Martí, canonge d'Urgell, que fou vicari general abans i després de ser ordenat bisbe, però que mentre abans de ser-ho se'l veu intervenir contínuament en els afers ordinaris de govern de la diòcesi urgel·lesa, després deixa d'ocupar-se'n gairebé del tot, conferint en canvi ordes amb molta freqüència.²²

Pel que fa a la permanència més o menys llarga en els bisbats, és de notar que alguns hi tingueren una notable dedicació. És el cas, ja esmentat, de Joan Martí a la Seu d'Urgell, i també el de Domènec Romeu a Girona.²³

LA REMUNERACIÓ DELS AUXILIARS

Els dos contractes de Girona que hem trobat més amunt donen un bon detall de la remuneració dels treballs dels auxiliars. Segons el de

18. Apèndix 10 i 12.

19. Relació 1515-Joan Martí.

20. Relació 1543-Pere Màrtir Gau.

21. Relació 1481-Basili Gambone. Apèndix 13.

22. Relació 1515-Joan Martí.

23. Relació 1544-Domènec Romeu.

1456, els emoluments dels actes pontificals exercits a la ciutat de Girona per l'auxiliar s'havien de partir a parts iguals entre ell i el bisbe de Girona; dels procedents dels actes pontificals exercits fora de la ciutat, el que quedés una vegada pagades les despeses del bisbe auxiliar i els qui l'acompanyessin, es partiren també a parts iguals entre ell i el bisbe de Girona.²⁴ Segons el tracte de 1481, el bisbe de Girona deixaria a l'auxiliar una habitació al palau amb dos llits, amb una provisió per al primer any de pa i vi per quatre o cinc ajudants o servidors, si els tenia, més quaranta lliures per altres despeses; també serien seves les oblacions voluntàries i espontànies que pogués rebre en les confirmacions, tonsures i ordes; i, en unes determinades actuacions fora de la ciutat, la meitat dels drets que n'havia de rebre la cúria, més allò que lliurement convingués amb els interessats.²⁵ Dos exemples més de Girona, on es troben força documents de liquidació de comptes, són el de Joan, arquebisbe d'Arborea, que rebia 200 florins per nou mesos de celebració de pontificals;²⁶ i el de Pere, bisbe de Suelli, que rebia 3000 sous.²⁷

Suposem que devien ser d'un estil semblant els altres contractes, que no ens han arribat. En 1421, en l'expedició d'unes llicències pel bisbe d'Urgell, hi hem trobat una exhortació als sacerdots i fidels dels llocs on havia d'actuar el bisbe auxiliar perquè fossin generosos en ajudar-lo.²⁸

ELS BISBES TITULARS

Molts d'aquests auxiliars, eren bisbes *titulars*, és a dir, bisbes de seus en què, per motius diversos, no tenien cap jurisdicció ni obligació. L'origen dels bisbes merament titulars es troba en el concili de Nicea de l'any 325, quan es va permetre que els bisbes novacians que abandonaven el cisma i tornaven a la unitat catòlica conservessin el títol i l'honor episcopal, però sense el seu ofici. Després, durant els segles VII i VIII, molts bisbes de l'Orient, d'Àfrica i d'Espanya van fugir dels territoris ocupats per l'Islam; d'altres ho feren en el segle XIII dels

24. Relació 1456-Miquel. Apèndix 12.

25. Relació 1481-Basili Gambone. Apèndix 13.

26. Relació 1387-Joan Salat.

27. Relació 1405-Pere.

28. Relació 1421-Enric. Apèndix 6.

pagans de Livònia, i, amb l'inici de l'ocupació turca l'any 1268, de Terra Santa. Acollits pels bisbes d'Occident com a auxiliars, després es va continuar ordenant successors seus per aquelles diòcesis, que ara ja eren en terres d'infidels: d'aquí el nom de bisbes *in partibus infidelium* amb què se'ls conegué fins que en 1882 es canvià aquest nom precisament pel de *titulars*.

De totes maneres, no era sempre fàcil distingir entre les seus titulars i algunes que no reben aquest nom. Per exemple, el bisbat *Drivastensis*, a l'Epir, no es classifica oficialment com a titular, i s'indica que està taxat en 40 florins, segons una font, o en 200, segons una altra.²⁹ Des del 1512 fins al 1541 hi entraren set bisbes, de dos dels quals es fa constar que estan obligats a la residència i d'un altre, que és el que surt a la nostra llista,³⁰ que no ho està. Però, a més, sembla que cap d'aquells set bisbes hi va residir mai, i que tots van actuar en altres llocs com a auxiliars.³¹ És clar, per altra banda, que tot això deu estar relacionat molt de prop amb la conquesta otomana d'aquell territori.

ELS BISBES DE SARDENYA

No tots els bisbes que hem trobat exercint les seves funcions pontificals a Catalunya eren bisbes titulars o de seus que ho semblaven. Molts eren bisbes de diòcesis que podríem anomenar normals: en el llenguatge oficial i posterior, eren bisbes *residencials*. En el nostre cas, les seus pròpies, en les quals tenien jurisdicció i a les quals havien de servir, eren amb gran freqüència seus de Sardenya; en concret, ho eren 22 de les dels 76 auxiliars de la nostra relació. Examinem una mica aquest fet.

Molt poc després que, l'any 1323, Jaume II hagués iniciat la conquesta de Sardenya, que Bonifaci VIII havia concedit al rei d'Aragó en 1297 a canvi de la seva renúncia a Sicília, a les seus sardes hi havia començat a haver bisbes procedents de Catalunya, Aragó, València i algun de Mallorca; més endavant, n'hi hagué també d'altres territoris peninsulars de la monarquia hispànica.

29. G. VAN GULIK, C. EUBEL, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, III, Munster 1923, 187.

30. Relació 1525-Pedro Fernández de Jaén.

31. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 187, nota 10.

Així resulta d'un examen ràpid dels corresponents volums de la *Hierarchia Catholica*.³² Sense pretendre ser exhaustius i limitant-nos a les tres seus arquebisbats, a Càller, entre 1331 i 1596, procedien d'aquells territoris peninsulars 18 bisbes d'un total de 28; a Sàsser, entre 1324 i 1604, 13 de 34; a Oristany, entre 1340 i 1621, 5 de 37. Queda doncs ben clara la influència dels nous governants en la provisió de les seus sardes, que no es devia limitar als casos en què els bisbes venien de fora de Sardenya, sinó també, en la mesura del que els fos possible, en els que eren d'allà.

Cal fer ara una doble consideració. D'una banda, la dominació estrangera de l'illa fou combatuda des de molt d'hora i mai no arribà a ser total. Els aixecaments sovintejaren i el resultat de les guerres era poc conclusiu, amb la qual cosa és fàcil d'entendre que moltes vegades els bisbes podien trobar dificultats a residir a la seva seu. Per exemple, en 1458, Pere de Villena, que en 1458 i 1461 actuava a Girona, era bisbe de Santa Justa des de 1433 i, encara, en 1435, Antoni, marquès d'Oristà, li impedia que en prengués possessió; en 1443 residia a València.³³

D'altra banda, les rendes que corresponien als bisbes de Sardenya eren comparativament petites. Coneixem les taxes de la Cambra Apostòlica vigents als segles xiv i xv, que, sense reflectir el valor precís d'aquestes rendes, no deixen de ser algun indicador de la seva magnitud. Doncs bé, la taxa mitjana dels 18 bisbats de Sardenya resulta ser de 121 florins, mentre que la dels 8 bisbats catalans era de 1338 florins. I la taxa mitjana de les tres seus metropolitanes de Sardenya era de 300 florins, mentre Tarragona estava taxada en 3000 florins.³⁴ És a dir, en els dos casos, les rendes dels bisbes de les diòcesis sardes probablement arribaven només a una desena part de les que gaudien els bisbes de les catalanes. De fet, la suprema autoritat romana aniria unint a poc a poc els 18 bisbats sards, fent constar sovint que així ho exigien els ingressos tan lleugers que tenien, de manera que en 1592 eren només 7.³⁵

32. C. EUBEL, *Hierarchia catholica medii aevi*, I, Munster 1913; II, Munster 1914; *Hierarchia catholica*, III. P. GAUCHAT, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, IV, Munster 1935.

33. Relació 1458-Pere de Villena.

34. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I i II.

35. GAUCHAT, *Hierarchia catholica*, IV.

Entre una cosa i una altra s'explica segurament per què trobem tants bisbes de seus sardes, catalans o no, actuant d'auxiliars a Catalunya. D'un, almenys, d'aquests bisbes, Bernat Roig, natural de Girona, se sap que mai no va estar a la diòcesi de Cività o Terranova, per la qual havia estat ordenat, al·legant motius de salut.³⁶

Com a curiositat, perquè es tracta de l'únic cas que hem trobat, volem fer notar el pas l'any 1546 d'un bisbe titular a residencial, precisament de Sardenya, que com a tal assistí a la segona etapa del concili de Trento (1545-1549).³⁷

ELS BISBES PROCEDENTS DELS ORDES MENDICANTS

Finalment, és interessant advertir l'abundància de religiosos mendicants entre aquests bisbes auxiliars. Dels 76 de la nostra relació, sabem que almenys 21 són franciscans, 16 dominics, 4 agustins, 3 carmelites i a 7 més se'ls dóna el tractament de fra, sense especificar més: en total, 51 de 76. I, limitant-nos als 22 que eren bisbes d'algun bisbat de Sardenya, 7 eren franciscans, 5 dominics, 1 agustinà, 2 carmelites i a 2 més se'ls dóna també el tractament de fra: en total, 17 de 22.

CONCLUSIÓ

Des del començament hem qualificat aquests bisbes d'*auxiliars* entenent la paraula *auxiliar* en el seu sentit més general, ja que efectivament d'una o altra manera auxiliaven el bisbe residencial o diocesà. Però s'ha de tenir compte a no identificar-los amb els bisbes auxiliars actuals, nomenats per la Santa Seu quan ho aconsellen les necessitats pastorals d'una diòcesi, usualment a petició del bisbe diocesà, i que són vicaris nats en el govern del bisbat.

La funció dels bisbes auxiliars antics no era aquesta, sinó, fonamentalment, la de substituir el bisbe de la diòcesi en aquelles funcions, anomenades *pontificals*, que per la seva pròpia naturalesa o

36. Relació 1346-Bernat Roig.

37. Relació 1536-Baltasar de Heredia.

per un antic costum exigien que el qui les oficiava hagués rebut la consagració episcopal. En general, aquestes funcions eren consagrar, beneir i reconciliar esglésies, cementiris, altars i objectes destinats al culte; confirmar; conferir tonsures; i ordenar en ordes menors i majors. Actualment, de manera ordinària o extraordinària, moltes d'aquestes funcions les poden fer els preveres. Però algunes d'elles, la col·lació d'ordes en concret, són reservades per la seva pròpia naturalesa als que han rebut la plenitud del sacerdoci per l'ordenació episcopal.

Es podria considerar que aquells bisbes auxiliars eren un equivalent episcopal del vicari d'una parròquia, que era també contractat o *aconduït* pel seu rector amb unes determinades condicions econòmiques i per un cert temps.

També en els inicis de la seva trajectòria hi ha paral·lelismes. El vicari era un prevere que quan s'havia ordenat ho havia fet sovint a títol d'un benefici eclesiàstic sense cura d'ànimes i de reduïda entitat. Alguna vegada podia ser també el rector d'una parròquia amb rendes molt tènues. Per la seva part, el bisbe auxiliar havia estat consagrat a títol d'una determinada seu esdevinguda merament *titular*. O, d'altres vegades, era bisbe d'una diòcesi en la qual no residia, ja fos perquè les rendes eren escasses; perquè la situació política ho dificultava, com en el cas de Sardenya; o per altres raons.

Després dels temps considerats aquí, hi continuà havent bisbes auxiliars als bisbats de Catalunya. El seu nombre fou substancialment més petit (5 foren nomenats entre 1560 i 1683; 1 en cadascun dels anys 1797, 1815, 1899, 1903 i 1934; i 7 en els anys 1952-1968). Però, sobretot, la naturalesa de la institució havia canviat radicalment després de la conclusió del concili de Trento, que havia insistit molt en el compliment del deure de residència del bisbe en el seu bisbat. Ara els bisbes auxiliars eren bisbes ordenats amb el propòsit específic de servir en un bisbat determinat i de vegades d'ajudar i preparar la successió d'un bisbe de molta edat o amb altres dificultats per complir adequadament amb el seu ministeri. Era ja tota una altra cosa.

RELACIÓ DELS BISBES AUXILIARS³⁸

1319 BERENGUER. Bisbe *Cristopolinus*. Potser és la seu titular de Christopolis, a Grècia, d'on el primer bisbe conegut és un tal Berengarius que morí abans del 1352 i del qual no se sap cap més dada.³⁹ S'expedí certificació d'una tonsura que havia conferit el 20 de setembre de 1319 al monestir de Sant Daniel de Girona,⁴⁰ i d'una altra conferida el 18 de desembre de 1323 a la catedral de Girona.⁴¹ El 22 de desembre de 1323 promogué un clergue als ordes menors a l'església dels carmelites de Peralada.⁴² L'1 de juny de 1321, Berenguer Domènec i Jaume Mercer, clergues, feren manlleuta davant el bisbe de Ramon Soler, clergue de Balbs, que el prelat tenia a la presó; a continuació l'esmentat Soler prometé servir la indemnitat dels fidejussors, firmà de dret i prometé pagar 20 sous de la procuració al bisbe *Cristopolinus*: probablement havia estat empresonat per no haver pagat els drets de la visita pastoral que, per tant, hauria fet l'esmentat bisbe.⁴³ Domènec Soro, procurador del bisbe Eiximèn de Tarragona, el 13 de març de 1324, notificava al bisbe de Girona que apel·lava al papa de certes disposicions del bisbe Berenguer *Cristopolinus* com a conservador de l'orde de l'Hospital.⁴⁴ Assistí a la consagració del bisbe de Girona Gilibert de Cruïlles⁴⁵ que l'1 de gener de 1335 jurava fidelitat a l'església romana i al papa Benet XII.⁴⁶

1332 FRANCISCUS IACOBUS. De l'Orde de Predicadors, fou promogut a la seu d'Empúries, a l'illa de Sardenya, sufragània de Torres, el 21 de setembre de 1332, però no se sap fins quan en fou bisbe ni quan morí.⁴⁷ El 23 de novembre de 1332 el bisbe d'Urgell Arnau de Lordat,

38. L'any que figura a l'esquerra del nom de cada bisbe és el de la seva primera actuació coneguda com a bisbe auxiliar.

39. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 186.

40. ARXIU DIOCESÀ DE GIRONA (d'aquí endavant, ADG), *Lletres 3 (1327-1328)*, fol. 61.

41. ADG *Lletres 3 (1327-1328)*, fol. 13.

42. ADG *Lletres 5 (1331-1336)*, fol. 137v.

43. ADG *Notularum 3*, fol. 77rv.

44. ADG *Notularum 4*, fol. 97.

45. *Viage literario*, 14, 2.

46. ADG *Notularum 9 (1334-1335)*, fol. 110v-111.

47. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 86. La seu metropolitana de Torres, a mitjan segle xv, fou traslladada a Sàsser.

des de Tarragona, on era en aquell moment, li donà llicències perquè en tot el bisbat d'Urgell i fins al proper 1 de febrer pogués confirmar; beneir calzes, patenes, creus, corporals, tovalles d'altar i ornaments sacerdotals; consagrar ares; i, en les tèmposes vinents, celebrar ordes generals, fent fer un registre on s'anotés el nom, títol, dia i lloc de l'ordenació, i fent-ne donar còpia a l'oficial de l'oficialat on se celebressin aquells ordes.⁴⁸ Uns dies després, el 2 de desembre, li donava llicències, també des de Tarragona, perquè pogués conferir vint tonsures i deu acolitats a aquells que li presentés el mateix bisbe o l'oficial de Berga, i perquè pogués celebrar pontificals els diumenges i dies de festa.⁴⁹

1334 PERE. Potser de cognom *Barbatus*, fou bisbe *Montismaranensis* o de Monte Marano, sufragània de Benevento, a la Itàlia inferior, des de 1329; durant els anys 1334-1340 residia a la cort papal d'Avinyó; l'any 1343 fou traslladat a la seu de Dragonara, també sufragània de Benevento; i morí l'any 1345.⁵⁰ Conferí ordes a la catedral de Girona el 27 de desembre de 1334, amb llicència del bisbe de Girona Gilabert de Cruïlles,⁵¹ a la consagració del qual havia assistit, segons consta del jurament de fidelitat d'aquest a l'església romana i al papa Benet XII fet l'1 de gener de 1335.⁵²

1345 BERNAT DE MONTETO. Franciscà, fou promogut a la seu de Sagona, a Còrsega, sufragània de Pisa, el 9 de juny de 1343, i en fou bisbe fins al gener de 1359 o abans, que morí.⁵³ El 21 de gener de 1345, amb la seu vacant, rebé llicència del vicari capitular de Barcelona per conferir ordes; entre el 21, el 23 i el 25, conferí la tonsura a un total de 118 candidats.⁵⁴

1345 JAUME. Arquebisbe de Neopàtria, seu metropolitana. Deu ser el mateix Jaume que en fou bisbe des de 1330 fins abans del 19 d'agost

48. ARXIU EPISCOPAL D'URGELL (d'aquí endavant, AEU), *Registre de cúria 2*, fol. 66.

49. AEU *Registre de cúria 2*, fol. 67.

50. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 348 i 226.

51. ADG *Ordes 1332-1351*, fol. 26.

52. ADG *Notularum 9 (1334-1335)*, fol. 110v-111.

53. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 428.

54. PERARNAU, *Bisbes franciscans: Estudios franciscanos 80 (1979)*, 344.

de 1361, que ja era mort;⁵⁵ el seu pontificat cau de ple dintre els anys de dominació catalana en aquells territoris. El 29 de novembre de 1345, el bisbe de Girona escrivia al papa dient que eren generals les queixes contra ell perquè absolia de delictes que no es podien lícitament absoldre i vagabundejava, i pregava prendre informació.⁵⁶

1346 BERNAT ROIG. Franciscà, fou promogut a la seu de Terranova (Civita, després anomenada Tempio, a Sardenya) el 14 de juny de 1344, i en fou bisbe fins l'any 1349, que morí.⁵⁷ A l'abril de 1346 obtingué llicències per a celebrar pontificals a Girona.⁵⁸ A l'octubre d'aquell mateix any beneí el cementiri dels carmelites de Peralada,⁵⁹ i al desembre rebé llicència per ordenar franciscans a Castelló.⁶⁰ A l'abril de 1347 fou comissionat per confirmar,⁶¹ i continuà actuant al bisbat fins al 1348, conferint ordes.⁶² El 26 d'abril de 1348 feia procura a favor de Berenguer Poch, rector de Curtanya, i Mateu Abrí, rector de Sils (Sardenya), per arrendar les seves rendes.⁶³ Era natural de Girona i s'hi retirà, sense haver estat mai a la diòcesi per la qual havia estat ordenat, al·legant motius de salut.⁶⁴

1346 ARNAU. Bisbe *Valonensis*, seu no localitzada.⁶⁵ Era franciscà. El setembre de 1346 rebé llicències per a celebrar pontificals al bisbat de Girona,⁶⁶ on conferia ordes a l'octubre i desembre d'aquell mateix

55. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 362.

56. ADG *Lletres 9 (1345-1346)*, fol. 128v-129.

57. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 188.

58. ADG *Lletres 10*, fol. 19v.

59. ADG *Lletres 10*, fol. 120.

60. ADG *Lletres 10*, fol. 151.

61. ADG *Lletres 11*, fol. 12.

62. ADG *Ordes 1332-1351*, fol. 108 ss. Recollit també per *Viage literario*, 14, 12.

63. ADG *Notularum 1347-1348*, fol. 51.

64. ADG *Lletres 11*, fol. 147v.

65. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, diu *Valonensis* (pàg. 513) i remet a *Valaniensis* (pàg. 512) i a *Avelonensis* (pàg. 122). Per la proximitat de la grafia, podria ser encara *Abelonensis* (pàg. 65) o *Avellinensis* (pàg. 122). El nom Arnau no figura en cap d'aquests quatre bisbats, i tres d'ells, l'any 1346, tenen la seu ocupada per un bisbe amb un altre nom. La quarta, la diòcesi *Valaniensis*, a Turquia, presenta en canvi un buit aquest any i els del voltant, i és l'única de la qual es fa constar que és una seu titular. És probable doncs que fos aquesta la diòcesi del nostre bisbe.

66. ADG *Lletres 10*, fol. 139.

any;⁶⁷ entremig, el mes de novembre, fou comissionat per a visitar la diòcesi,⁶⁸ i visità de fet el sector de Camprodon. Era a Barcelona el 28 de gener de 1347, seu llavors vacant, on rebé llicències del vicari capitular per una tonsura; en rebé novament una altra de semblant el 5 de febrer; i una de més general el 10 de febrer de beneir ornaments sacerdotals, calzes i patenes, confirmar, i conferir tonsures, ordes menors i majors, vàlida per tota la quaresma vinent, facultats que exercità repetidament fins al 10 de març; l'any següent tornà repetidament a exercir funcions pontificals al bisbat de Barcelona, des del 22 de febrer fins al 27 d'abril.⁶⁹

1346 NICOLAU. Franciscà. Bisbe de Mylopotamos, a l'illa de Creta, que morí cap al 1349.⁷⁰ El 31 d'octubre de 1346, rebé facultats del vicari general del bisbe de Barcelona Miquel de Ricomà, que sembla que mai no residí al seu bisbat, de beneir ornaments sacerdotals, calzes i patenes, confirmar, i conferir tonsures; consta que en conferí repetidament en diversos indrets del bisbat des d'aquella data fins al 22 de novembre següent.⁷¹

1347 ANTONI D'ALEXANDRIA. Franciscà. Bisbe de la seu titular de Hieràpolis, a Frígia, Àsia Menor, des de 1346; en 1349 fou traslladat a la seu arquebisbal titular de Durazzo, a l'Epir.⁷² Entre setembre i desembre de 1347 conferí repetidament tonsures i ordes menors i majors a Barcelona, amb llicència dels vicaris generals.⁷³ En 1349, amb manament del papa, consagrà el nou bisbe de Girona.⁷⁴

1348 ARNAU (TREMIR) DE LA BISBAL. Carmelita, bisbe de Galtelli, a Sardenya, des de 1348 fins a 1365, que morí.⁷⁵ Oficià pontificals a

67. ADG *Ordes 1322-1351*, fol. 105v.

68. ADG *Lletres 10*, fol. 139.

69. PERARNAU, *Bisbes franciscans*: Estudios franciscanos 80 (1979), 346-348 .

70. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 341.

71. PERARNAU, *Bisbes franciscans*: Estudios franciscanos 80 (1979), 345-346, on també transcriu sencera una de les llicències rebudes.

72. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 275.

73. PERARNAU, *Bisbes franciscans*: Estudios franciscanos 80 (1979), 348.

74. *Viage literario*, 14, 14.

75. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 259.

Girona des de 1348-1349.⁷⁶ En 1349 assistí a la consagració del nou bisbe de Girona, Berenguer de Cruïlles,⁷⁷ que prometé fidelitat al papa el 22 de març de 1349.⁷⁸ Després d'una pausa el 1350, conferí ordes sense interrupció els anys 1350-1363. El 1352 consagrà els altars dels Innocents a la sagristia i de sant Miquel al capítol, al convent de sant Domènec de Girona.⁷⁹ El 16 de juny de 1353 donà a la seva neboda Dolça, filla de Pere Tremir, germà seu i mercader de Girona, un llit de posts de pi amb màrfega, amb robes, diversos atuells de cuina i mobles, alguns dels quals eren a la Bisbal, i diverses quantitats que tenien en comanda els fills de Ramon Tremir, mercader de Girona, als quals també féu donació d'objectes de plata; és molt probable doncs que el cognom del bisbe fos Tremir.⁸⁰ L'11 de desembre de 1353 conferí a Narcís Tremir, clergue de Girona, una canongia vacant de la seva església de Galtellí.⁸¹ El 15 d'abril de 1357 vengué a fra Jaume, bisbe *Solanensis* (seu que no hem pogut identificar), les rendes de la seva mitra per 150 florins d'or de Florència anuals.⁸² El 30 de juny de 1357 reconegué al procurador de l'abat Francesc de Sant Pere de Besalú que amb llicència seva havia consagrat els altars de Sant Esteve, Sant Pere, Sant Joan i del Corpus de l'església parroquial d'Olot.⁸³ El 1364 se li assignà una pensió de 15 lliures sobre l'almoïna i de 9 sobre el vestuari.⁸⁴ El mateix any fou comissionat per beneir una claressa de Girona.⁸⁵ Conferí ordes a Girona el 22 de març de 1364. Hom li liquidà els comptes del servei a la diòcesi el 5 d'octubre de 1364, i se li trencà el segell.⁸⁶

1349 ADAM. Potser franciscà, era bisbe de la seu titular d'Abida, potser sufragània de Damasc. Al març de 1349 era a Girona, on assistí a la consagració del bisbe.⁸⁷ Uns dies després conferia ordes a Barcelona,

76. ADG *Ordes 1332-1351*, fol. 117v.

77. *Viage literario*, 14, 15.

78. ADG *Notularum 1348-1349*, fol. 94v-95.

79. *Viage literario*, 14, 16.

80. ADG *Notularum 1353-1354*, fol. 74-75v.

81. ADG *Notularum 1353-1354*, fol. 192; reiterat, fol. 193-194.

82. ADG *Notularum 1356-1357*, fol. 126v-128.

83. ADG *Notularum 1356-1357*, fol. 183.

84. ADG *Lletres 47*, fol. 61.

85. ADG *Lletres 50*, fol. 261.

86. ADG *Manual 9 (1362-1365)*, fol. 115.

87. ADG *Notularum 1348-1349*, fol. 94v -95.

on assistí a la consagració del bisbe d'Osca.⁸⁸ El mateix any fou traslladat a la seu de Cattaro o Kotor, a Dalmàcia; el 25 d'octubre de 1352 ja era mort, perquè aquella seu, vacant pel seu òbit, era novament proveïda.⁸⁹

1349 PELAZINUS DE SANCTO PETRO. Franciscà, bisbe de Santa Justa, a Sardenya, des del 2 de setembre de 1349.⁹⁰ El 22 d'octubre següent 1349 rebé llicències del vicari general del bisbe de Barcelona, que era absent, per a confirmar i conferir ordes menors a Vilafranca del Penedès, i per a consagrar l'església i el cementiri del convent de framenors d'aquella vila.⁹¹

1350 JOAN DE MONTSÓ. Franciscà. Bisbe d'Abida, com l'anterior, al qual succeí en 1349.⁹² En 1350 rebé llicències per a exercir pontificals a Girona i hi conferí ordes.⁹³ En traslladar-se a Mallorca, pel juny de 1350, el bisbe de Girona el recomanà a Gilabert de Centelles, governador de l'illa; una carta del bisbe, d'octubre del mateix any, indica que era esperat de nou a Girona.⁹⁴

1350 FRANCESC. Franciscà. Guardià del convent de framenors de Castelló d'Empúries en el moment de la seva promoció 1350 com a bisbe de Bisarchio, a Sardenya, el 26 de novembre de 1350, on entrà el seu successor en 1366 per mort d'ell.⁹⁵ De 1350 a maig 1352 conferí nombroses ordes i en moltes ocasions a Barcelona.⁹⁶ A Girona, el 9 de setembre de 1352 consagrà Francesc de Montoliu, bisbe d'Elna, a Girona.⁹⁷ En 1356 el bisbe de Girona el recomanava a Bernat de Cruïlles, procurador de Sàsser.⁹⁸

1350 PERE. Franciscà, bisbe *Castrensis*, que en aquest cas pot ser

88. PERARNAU, *Bisbes franciscans: Estudios franciscanos* 80 (1979), 350.

89. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 65 i 177.

90. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 287.

91. PERARNAU, *Bisbes franciscans: Estudios franciscanos* 80 (1979), 348-349, on també en transcriu una de les llicències rebudes.

92. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 65.

93. ADG *Ordes 1332-1351*, fol. 157 (maig 1350). *Lletres* 16, fol. 103v.

94. ADG *Lletres* 17, fol. 147v.

95. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 263.

96. PERARNAU, *Bisbes franciscans: Estudios franciscanos* 80 (1979), 349-350.

97. ADG *Lletres* 20, fol. 174v

98. ADG *Lletres* 30, fol. 30rv.

Castro, a Sardenya, però és dubtós que ho sigui, i que el 27 de setembre de 1350 rebé llicència per conferir una tonsura a Barcelona.⁹⁹

1359. El bisbe de Girona, en lletra adreçada al comte d'Empúries, l'1 de desembre de 1357 denegà a un bisbe *Dracinensis* (diòcesi que no hem pogut identificar), del qual no es conserva el nom, el permís per reconciliar el cementiri de Castelló, perquè no estava segur de si era bisbe.¹⁰⁰

1365 PERE. Bisbe *Ponderachensis*, seu que no hem pogut localitzar. En 1365 consagrà l'església de Santa Maria de Falset, a l'arquebisbat de Tarragona.¹⁰¹

1366 BERNAT FIGUEROLES. Ardiaca de Mazzara (a Sicília), era col·lector apostòlic en el regne de Sardenya i Còrsega quan en 1361 esdevingué bisbe de Ploaghe a Sardenya. Fou després arquebisbe de Torres i finalment, des de 1369, de Càller, dues de les tres seus metropolitanes de l'illa.¹⁰² En 1366 rebé llicència per a exhumar uns parents seus sepultats al cementiri de Fontcoberta, parròquia del bisbat de Girona on havia nascut, i de posar-los en un carner.¹⁰³ El 3 i el 17 d'abril de 1389 celebrava ordes a Girona.¹⁰⁴

1369 JAUME. Bisbe *Triliensis*, seu no identificada, que conferí ordes al bisbat de Girona els dies 22 de setembre 1369; 9 de març, 13 d'abril, 8 de juny, 21 de setembre i 20 de desembre de 1370; 22 de març, 5 d'abril i 30 de maig de 1371.¹⁰⁵ El 13 i 28 d'abril de 1370 conferí també tonsures.¹⁰⁶ L'1 d'octubre de 1369 signava un rebut a Nicolau de Font, majordom del bisbe de Girona, de 300 sous, en concepte de pensió que aquest li havia assignat.¹⁰⁷

99. PERARNAU, *Bisbes franciscans: Estudios franciscanos* 80 (1979), 350-351, on es discuteix també quin pot ser aquest bisbat.

100. ADG *Lletres* 32 (1357-1358), fol. 58v.

101. *Viage literario*, 20, 7.

102. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 403, 504 i 157.

103. ADG *Lletres* 56, fol. 44v.

104. ADG *Ordes 1378-1413*, s.f. *Tonsures 1369-1403*, fol. 24v.

105. ADG *Ordes 1351-1378*, s.f.

106. ADG *Tonsures 1369-1403*, fol. 10.

107. ADG *Notularum 1367-1370*, fol. 84v.

1372 RAMON DE COLUM. Franciscà, bisbe de *Terenisa*, potser Tlemcen, al nord d'Àfrica, en 1372 consagrà l'església parroquial de Sant Joan, de Lleida.¹⁰⁸

1374 FRANCESC JANER. Franciscà, bisbe de Konavlje, a Dalmàcia, des de 1372.¹⁰⁹ El 4 de desembre de 1374 consagrà l'altar de Sant Antoni Abat, a Cervera.¹¹⁰ En el mateix any rebé facultats dels vicaris generals del capítol de Girona en la seu vacant per a exercir pontificals,¹¹¹ conferí ordes a Girona el 18 de març i el 27 de maig, i beneí el cementiri de Malgrat.¹¹²

1376 MARTÍ ESTEVE. Arquebisbe de la seu titular de Selèucia, a Síria, des de 1370, en 1376 rebé facultats de la cúria romana per a exercir pontificals en els regnes d'Aragó i de Castella i Lleó.¹¹³ Conferí ordes a Girona els dies 7 i 21 de febrer de 1377,¹¹⁴ i novament el 4 de juny de 1379,¹¹⁵ com ja indicà Villanueva.¹¹⁶ En la primera avinentesa es copià al registre d'ordes el permís papal que autoritzava el prelat a celebrar actes pontificals.¹¹⁷

1380 ANTONI PETRI. Carmelita, bisbe de Galtelli, a Sardenya, des de 1379 fins abans de 1385.¹¹⁸ Un autor el cita com exercint pontificals al bisbat de Girona en 1380;¹¹⁹ però és dubtosa la referència, i al llibre d'ordes es comprova que no n'ha conferit cap; tampoc no ha deixat cap altre rastre en la documentació dels arxius gironins.

1386 ARNAU SIMÓ. Dominic, bisbe d'Ottana, a Sardenya des de

108. *Viage literario*, 17, 20.

109. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 218.

110. *Viage literario*, 7, 69.

111. ADG *Lletres* 62, fol. 71v.

112. ADG *Lletres* 62, fol. 84v.

113. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 444.

114. ADG *Ordes 1351-1378*, s.f.

115. ADG *Ordes 1378-1413*, fol. 4.

116. *Viage literario*, 14, 22.

117. Apèndix 3.

118. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 259.

119. CÀRCEL ORTÍ, *Obispos auxiliares*, 1794, suposant que sigui un error tipogràfic més dels que es troben en aquella llista i que sigui 1380 i no 1330 com diu el diccionari.

120. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 381.

1355 fins 1386.¹²⁰ El 5 d'agost de 1386 assistí a la consagració del nou bisbe de Girona, Berenguer d'Anglesola.¹²¹ L'endemà fundà un benefici a l'església dels Arcs de Santa Pau, on havia estat batejat, de patronat del mas Simon del mateix lloc.¹²² Fora de la seva presència activa a la consagració del bisbe no se sap que exercís pontificals a Girona.

1386 JOAN. Bisbe de Doglia, a Sardenya, des de 1366 fins 1389. Havia estat abans canonge d'aquell capítol catedral.¹²³ En 1386 assistí a la consagració del nou bisbe de Girona Berenguer d'Anglesola.¹²⁴

1387 JOAN SALAT. Arquebisbe d'Arborea (Oristany), a Sardenya, des de 1379.¹²⁵ De l'octubre de 1387 al febrer de 1388 celebrà ordes al bisbat de Mallorca.¹²⁶ Del 17 de desembre de 1401 al 9 de juny de 1403 en celebrà també al bisbat de Girona,¹²⁷ on rebia 200 florins per nou mesos de celebració de pontificals,¹²⁸ amb un darrer rebut de 1403.¹²⁹ Posteriorment, abans del 1407, exercí pontificals i conferí ordes a l'arquebisbat de Tarragona. És possible que les dificultats causades per la rebel·lió de Sardenya i pel Cisma d'Occident li fessin impossible de residir al seu arquebisbat.¹³⁰

1393 IOANNES LABORATORIS. Bisbe d'Ottana, a Sardenya, des de 1386.¹³¹ Franciscà. El 4 de març de 1393, com a vicari del bisbe d'Urgell per als pontificals, va concedir unes indulgències a l'església de la Mare de Déu de Besan, sufragània d'Ainet, a la Vallferrera, segons un document que va signar allà mateix.¹³² En 1394 consagrà l'església del poble de Sant Martí de Canals amb llicència de l'abat de Gerri. En 1395 consagrà

121. *Viage literario*, 14, 23. ADG *Manual 16 (1380-1390)*, fol. 7v.

122. ADG *Dotalies de beneficis 11*, fol. 147-149.

123. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 226.

124. *Viage literario*, 14, 23.

125. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 101.

126. *Viage literario*, 22, 27.

127. ADG *Ordes 1378-1413*, fol. 85 i fol. 95v. *Tonsures 1369-1403*, fol. 99v-111v.

128. ADG *Manual 23 (1401-1403)*, fol. 92.

129. ADG *Manual 23 (1401-1403)*, fol. 124v.

130. GRAMUNT, *Obispos auxiliares*, 9-10.

131. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 381.

132. N. CAMÓS, *Jardín de María plantado en el Principado de Cataluña*, Barcelona 1657, cap. 34.

l'altar de l'església de Sant Pere Màrtir al poble de Sant Romà d'Abella; tres altars a la Guàrdia, de la Conca de Tremp, amb llicència del prepòsit de Santa Maria de Mur; i, el 8 d'agost, els altars i l'església de la Pobra de Lillet, amb llicència del bisbe d'Urgell.¹³³

1398 FRANCESC DE MARGES. Dominic, bisbe de la seu titular de Sidó, a Síria, que en 1390 fou traslladat al bisbat de Cività (o Terranova), a Sardènia.¹³⁴ Del 21 de setembre de 1398 fins al 20 de setembre de 1399 conferí ordes contínuament a Girona, i encara posteriorment;¹³⁵ es conserven rebuts seus dels emoluments rebuts per pontificals celebrats entre 1398 i 1401.¹³⁶ En 1401 visità part del bisbat de Girona.¹³⁷

1405 PERE. Bisbe de Suelli, a Sardènia, d'on era abans canonge.¹³⁸ A Girona conferí ordes per primera vegada el 18 d'abril de 1405,¹³⁹ i per darrera el 22 de setembre de 1408.¹⁴⁰ També hi celebrà diversos pontificals en 1405¹⁴¹ i 1406.¹⁴² El 8 de maig de 1405 signava al majordom del bisbe un rebut de 15 lliures per la celebració de pontificals.¹⁴³ El 3 de juny de 1406 firmà un rebut de 50 lliures, part de la pensió de 3.000 sous que li havia estat assignada per celebrar pontificals.¹⁴⁴ El 30 de març de 1408, com a auxiliar del cardenal administrador apostòlic, dispensà Francesc de Bell-lloc, de Peratallada, fill de prevere i casada, per a poder rebre la tonsura.¹⁴⁵

1408 BLASIUS HERMANNI. Bisbe de Chiusi, a la Itàlia central. El 22 de febrer de 1408 el bisbe d'Urgell Galceran de Vilanova, argumentant

133. *Viage literario*, 11, 127.

134. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 450 i 189.

135. ADG *Ordes 1378-1413*, fol. 65v-72v. *Tonsures 1369-1403*, fol. 65-99.

136. ADG *Manual 21 (1397-1399)*, fol. 63. *Manual 23 (1401-1403)*, fol. 8.

137. ADG *Visites pastorals 15*.

138. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 467.

139. ADG *Ordes 1378-1413*, fol. 96v, amb llicència del vicari general Arnau de Colomer concedida el dia 15 d'abril. *Tonsures 1369-1403*, fol. 112.

140. ADG, *Ordes 1378-1413*, s.f.

141. ADG *Manual 24 (1403-1406)*, fol. 89v, 107, 113, 123.

142. ADG *Manual 25 (1406-1409)*, fol. 4, 39, 69.

143. ADG *Manual 24 (1403-1406)*, fol. 89v; altres rebuts a fol. 107, 113, 123.

144. ADG *Manual 25 (1406-1409)*, fol. 4; altres rebuts, fol. 39, 69v.

145. ADG *Lletres 1408*, fol. 15.

que per la dificultat dels assumptes del bisbat que havia de resoldre no podia visitar tota la diòcesi tal com demanava la salut de les ànimes, i que per això no havia pogut anar ni podria anar a les parts més avall anomenades, li donava facultats per: confirmar; conferir la primera tonsura i els quatre ordes menors, dispensant si calia de la il·legimitat de naixement els qui havien de rebre la tonsura; consagrar i reconciliar ares, altars i esglésies; beneir cementiris; i oir confessions i absoldre dels pecats reservats al bisbe, llevat els d'aquells que havien guerreat contra l'església d'Urgell i l'havien perjudicat. Aquestes facultats les podria exercir fins a la propera festa de Sant Joan en els oficialats de Tírvia i de Montenartró, en el deganat d'Àneu i en les valls de Boí i de Cabdella.¹⁴⁶ El 27 de maig de 1409 li tornava a donar unes llicències gairebé idèntiques, vàlides fins a la propera festa de sant Miquel de setembre.¹⁴⁷ Segons dades tretes dels registres pontificis conservats, bisbe de Chiusi ho fou des de 1410 fins a 1418, que morí;¹⁴⁸ però aquestes dues notícies farien avançar en dos anys aquell pontificat.

1421 HENRICUS DASMANUS. Bisbe de Gravina, a la Itàlia inferior, de 1411 a 1429.¹⁴⁹ El 15 de maig de 1421, el bisbe d'Urgell Francesc de Tovia li concedí facultats, valedores per tot el mes d'agost vinent, perquè en tota la diòcesi pogués beneir, consagrar i reconciliar esglésies, altars i cementiris, així com beneir i consagrar ornaments, calzes i altres objectes litúrgics, administrar el sagrament de la confirmació i absoldre els qui es confessessin de pecats reservats al bisbe; i a més, perquè en la ciutat de Balaguer i en els oficialats de Tremp, Sort, Tírvia i Cardós pogués conferir la tonsura clerical a aquells escolans que sabessin llegir i escriure i que haguessin estat examinats i aprovats pels oficials de Balaguer, Tremp i Tírvia, i pel clavari de Pallars, cadascun d'ells en el seu territori. El bisbe Tovia exhortava els preveres de la diòcesi que tenien cura d'ànimes que li donessin facilitats per a complir amb el seu encàrrec i que l'ajudessin caritativament en les seves despeses ja que, en estar fora del seu bisbat, no podia proveir a les seves necessitats amb rendes i béns propis. El bisbe Tovia li donava també la facultat d'elegir un notari que pogués donar certificats de

146. AEU *Registre de cúria 9*, fol. 54v.

147. AEU *Registre de cúria 9*, fol. 162.

148. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 195.

149. EUBEL, *Hierarchia catholica*, I, 268.

tonsura als qui la rebessin.¹⁵⁰ El 21 de juny de 1422, el mateix bisbe d'Urgell Tovia, a causa, segons ell diu, que per les moltes ocupacions no podia anar personalment a cadascun dels llocs de la seva diòcesi tal com reclamava la salvació de les ànimes, li donava novament facultats, aquesta vegada només per als oficialats de Sort, Tírvia i Cardós i per a deu dies des que entrés en qualsevol d'aquells territoris, per a consagrar, beneir i reconciliar esglésies, cementiris, altars, ares, calzes, patenes, corporals, ornaments i altres objectes de l'església, confirmar els encara no confirmats i conferir la tonsura clerical.¹⁵¹

1422 IOANNES. Bisbe de Naxivan, a Armènia, sufragània de Sultanieh, a Pèrsia.¹⁵² El 2 de maig de 1422 el bisbe d'Urgell Francesc de Tovia li donà facultats des de Sanaüja per a reconciliar l'església parroquial d'Esterrí d'Àneu, profanada per uns actes violents que s'hi havien fet amb vessament de sang, i per absoldre els responsables, que haurien d'assistir a la missa major tres diumenges seguits, agenollats i amb un ciri de quatre lliures encès a les mans, a més de pagar una multa que s'aplicaria a l'ornament d'aquella església.¹⁵³ El 8 d'agost següent, el mateix bisbe, ara des de Tremp, li donava facultats per a reconciliar la capella de Sant Joan del castell de València d'Àneu, profanada per un pecat carnal que s'hi havia comès.¹⁵⁴

1432 JULIÀ DE TALLADA. Dominic. Mestre de teologia. Bisbe de la seu titular de Laodicea, a Síria, de 1432 a 1435, any que esdevingué bisbe de Bosa, a Sardenya, d'on ho fou fins a la seva mort, esdevinguda l'any 1445 o abans.¹⁵⁵ A Girona era el procurador general del cardenal Joan de Casanova, bisbe d'aquella seu habitualment absent i residint en la cúria papal; ho fou des del juny de 1432,¹⁵⁶ fins al setembre de 1434, data en la qual renuncià el càrrec, tot reservant-se algunes sinecures.¹⁵⁷ Conferí ordes des del 18 de desembre de 1432 fins al 16

150. AEU *Registre de cúria 10*, fol. 95r i v de la segona numeració.

151. AEU *Registre de cúria 11*, fol. 54v.

152. Eubel, *Hierarchia catholica*, I, 354.

153. AEU *Registre de cúria 11*, fol. 38v.

154. AEU *Registre de cúria 11*, fol. 74r.

155. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 171 i 109.

156. ADG *Manual 33 (1427-1434)*, fol. 108.

157. ADG *Manual 34 (1431-1435)*, fol. 129.

de juliol de 1434 amb el títol de bisbe de Laodicea i càrrec de vicari general.¹⁵⁸ En 1434 va consagrar uns altars a l'església de La Guàrdia, a la Conca de Tremp, amb llicència del paborde de Mur; en tenia també del bisbe d'Urgell.¹⁵⁹

1435 PERE GRASSET. Dominic, mestre de teologia. Bisbe *Sambariensis* (potser de Sebaste, a Samària, encara que la localització és poc segura) des de 1434.¹⁶⁰ Fou contractat a Girona per exercir pontificals, a raó de 120 florins anuals.¹⁶¹ L'11 de juny de 1435, amb llicència del vicari general, conferia ordes a Girona,¹⁶² en 1437 hi exercia pontificals;¹⁶³ signà un rebut d'emoluments en 1449,¹⁶⁴ i un rebut d'endarreriments el cobrà l'any 1449 el comanador del monestir de la Mercè de Girona,¹⁶⁵ cosa que havia fet pensar que potser havia estat religiós mercedari; també havia celebrat ordes a la Mercè de Girona, així com als framenors, però ja hem vist que en els registres pontificis hi figura com a dominic. Al gener de 1449 el bisbe de Girona, malalt de gota, estipulà amb ell un contracte per a exercir pontificals amb el salari de 66 lliures;¹⁶⁶ en 1451 visità part del bisbat gironí,¹⁶⁷ i en 1453 encara hi conferia ordes.¹⁶⁸ Entremig de tot això sabem que en 1437 el vicari general de Lleida, estant el bisbe diocesà a Itàlia amb uns encàrrecs del rei, li donà facultats per a conferir ordes i consagrar altars.¹⁶⁹ Al setembre de 1435, el bisbe d'Urgell Francesc de Tovia, que no podia donar l'abast a algunes de les seves obligacions a causa de la seva salut, li donà llicències, duradores mentre no li fossin revocades, per a celebrar ordes, tant particulars com generals, admetent-hi també els clergues d'altres bisbats que

158. ADG *Ordes 1413-1497*, folis preliminars.

159. L. DE CUENCA Y DE PESSINO, *Historia de la baronia y pabordato de Mur*, Barcelona 1906, pàg. 77.

160. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 229.

161. ADG *Manual 40 (1447-1449)*, fol. 149.

162. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

163. ADG *Manual 36 (1436-1439)*, fol. 90v.

164. ADG *Manual 41 (1449-1452)*, fol. 10v.

165. ADG *Manual 41 (1449-1452)*, fol. 10v.

166. *Viage literario*, 11, 40.

167. ADG *Visites pastorals 22*, fol. 209 ss.

168. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

169. *Viage literario*, 17, 35.

tinguessin llicència dels seus bisbes, i per a conferir tonsures; per a consagrar esglésies, altars i ares; reconciliar esglésies profanades; beneir cementiris i ornaments; dispensar de l'impediment de il·legitimitat per a rebre la tonsura, si calgués fer-ho; i, en general, per a fer totes aquelles coses que pertanyien a l'ofici episcopal en nom i en lloc del bisbe diocesà.¹⁷⁰

1439 GONÇAL DE OURIOLA. Bisbe *Augurensis* (potser Aguriensis, a Suècia, que ara deuria ser només seu titular) des de 1434.¹⁷¹ Dominic. Potser és ell el qui en 1439 havia consagrat un altar a Vic.¹⁷² En 1440 consagrà l'església, reedificada, del convent de dominics de Puigcerdà.¹⁷³ A l'octubre de 1443, com a vicari general i visitador del bisbe Arnau Roger de Pallars, absent, donà llicència a un prevere de la Seu d'Urgell per servir dos beneficis fins a Sant Joan de juny;¹⁷⁴ uns dies després donà unes facultats als escrivans públics de Guissona.¹⁷⁵ En 1452 i 1454 conferí ordes a la Seu;¹⁷⁶ el 30 de maig de 1455 en conferí a Girona.¹⁷⁷ En 1466 conferí una tonsura a Balaguer.¹⁷⁸ El 30 de setembre de 1472 s'executà a Girona un breu papal que li conferia l'abadia de Sant Miquel de Fluvià.¹⁷⁹

1441 BERNAT FOIARDI. Franciscà, bisbe *Caracensis*, seu titular situada a Armènia, des de 1437.¹⁸⁰ En 1441 consagrà l'altar major de la nova catedral de Tortosa, i governà el bisbat en l'absència del bisbe Ot de Montcada, que durà 4 anys.¹⁸¹

1444 ANTONI DE FONTANES. Franciscà, mestre de teologia. Des de 1443, bisbe de Cività, després Tempio, a Sardenya, seu anomenada

170. AEU *Registre de cúria* 12, fol. 192v.

171. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 83.

172. *Viage literario*, 7, 87.

173. *Viage literario*, 11, 130.

174. AEU *Registre de cúria* 13, fol. 110v.

175. AEU *Registre de cúria* 13, fol. 116.

176. AEU *Registre de cúria* 14, fol. 88 i 226.

177. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

178. AEU *Registre de cúria* 14, fol. 325.

179. ADG *Notularum* 68, fol. 204v-205.

180. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 118.

181. *Viage literario*, 5, 106.

també de Terranova en els registres de Girona.¹⁸² Conferí ordes a Girona els dies 12 de juliol, 19 de setembre i 27 de setembre de 1444.¹⁸³

1444 ANTONI. Frare, bisbe *Rondensis in Castella*; Ronda, encara en poder dels moros, no havia estat mai cap de bisbat, però es considerava en aquesta època seu titular. Potser s'ha d'identificar amb Antoni de Fontanes o, segons Villanueva, amb Antoni Presto, esmentats tots dos en aquestes ratlles.¹⁸⁴ Celebrà ordes a Girona el 29 de novembre de 1444; el 5 i 20 d febrer, 22 de maig, 30 de juny i 5 de juliol de 1445.¹⁸⁵

1446 ANTONI PRESTO. Dominic, bisbe de Sulcis, a Sardenya, des de 1443 fins 1447.¹⁸⁶ Celebrà ordes a Girona el 7 de juny i el 24 de setembre de 1446, durant l'absència del bisbe Bernat de Pau, que residí dos anys i mig a Roma.¹⁸⁷

1453 JOAN COSSO. Dominic, mestre en teologia. Bisbe de Bosa a Sardenya, des de 1450 a 1460.¹⁸⁸ El 2 de maig de 1453 celebrà ordes al convent del Carme de Girona.¹⁸⁹

1456 MIQUEL. Bisbe de Nido (*Niochensis in mare Aegaeo*), diòcesi no identificada.¹⁹⁰ En 1456 contractà amb el bisbe de Girona per fer-li d'auxiliar.¹⁹¹ L'11 d'octubre de 1456 fou nomenat vicari general.¹⁹² Celebrà ordes per les témpores de 1456.¹⁹³

1458 PERE DE VILLENA. Franciscà, bisbe de Santa Justa, a Sardenya des de 1433. En 1435, però, Antoni, marquès d'Oristà, encara li impedia que en prenguéss possessió. En 1443 residia a València.¹⁹⁴ En 1458

182. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 129.

183. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

184. *Viage literario*, 14, 39.

185. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

186. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 243.

187. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

188. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 109.

189. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

190. *Viage literario*, 14, 41. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 259.

191. ADG *Manual 43 (1456-1459)*, fol. 57v-58.

192. ADG *Notularum* 68, fol. 158.

193. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

194. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 169.

celebrà pontificals a Girona,¹⁹⁵ amb llicència donada a l'abril del mateix any pel vicari general, en seu vacant;¹⁹⁶ en 1461 fou nomenat vicari general per un curt període.

1477 PERE PILARES. Bisbe de Doglia, a Sardenya, on trobà dificultats per entrar en possessió de la diòcesi, des de 1476 fins 1484, que fou traslladat a Càller, la seu metropolitana de la qual era sufragani aquell bisbat.¹⁹⁷ En 1477 conferia ordes al bisbat de Vic, cosa que potser continuà fent més endavant, ja que, com hem dit, el bisbe de Vic Guillem Ramon de Montcada (1477-1493) no arribà a ser consagrat.¹⁹⁸

1481 BASILI GAMBONE. Bisbe de Ploaghe, a Sardenya, des del 1476.¹⁹⁹ En 1481 el bisbe de Girona estipulà un pacte amb ell perquè exercís pontificals al seu bisbat mentre era absent en una ambaixada a Nàpols;²⁰⁰ el 30 de setembre d'aquell mateix any conferí ordes a Girona.²⁰¹

1481 FRANCESC DE MAJORINA. Bisbe de la seu titular de Tagaste, a Algèria, des de 1476.²⁰² En 1482, i potser després, conferí ordes a Vic, on el bisbe Guillem Ramon de Montcada (1477-1493) no arribà a ser consagrat.²⁰³ Els dies 1 d'octubre de 1481, i 1 i 9 de febrer de 1483, en conferí a Girona.²⁰⁴ El 16 d'octubre de 1491 assistí a la consagració episcopal de Vicenç Trilles (vegeu més avall) feta pel bisbe de Girona.²⁰⁵

1482 BERNAT SANTS. Batxiller en teologia. Bisbe de la seu titular d'Hipona, al nord d'Àfrica, des de 1478.²⁰⁶ Al desembre de 1482 reconciliava el cementiri de Tremp, amb llicència del bisbe d'Urgell.²⁰⁷

195. ADG *Manual 43 (1456-1459)*, fol. 193.

196. ADG *Notularum 68*, fol. 249.

197. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 145.

198. *Viage literario*, 7, 97.

199. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 217.

200. ADG *Manual 50 (1481-1486)*, fol. 11.

201. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

202. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 245.

203. *Viage literario*, 7, 97.

204. ADG *Ordes 1413-1497*, s.f.

205. ADG *Notularum 67*, fol. 14v -15v.

206. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 165.

207. *Viage literario*, 11, 141.

El 16 d'octubre de 1491 assistí també a la consagració episcopal de Vicenç Trilles feta pel bisbe de Girona.²⁰⁸

1494 VICENÇ TRILLES. Franciscà, professor de teologia. Bisbe de la seu titular de Hieràpolis, a Frígia.²⁰⁹ Com hem vist més amunt, va ser consagrat pel bisbe de Girona el 16 d'octubre de 1491, amb l'assistència de Francesc, bisbe de Tagaste, i Bernat, bisbe d'Hipona.²¹⁰ Al bisbat de Lleida hi hagué en 1494 algunes queixes per la manera com havia fet la visita que li havia encarregat el bisbe diocesà.²¹¹ Dins el mateix bisbat, en 1495 consagrà l'església rural de Santa Maria de Butsènit,²¹² i en 1509 conferí una tonsura;²¹³ el 1506 n'havia conferida una altra a Bellpuig, vila pertanyent al bisbat de Vic però propera a Lleida.²¹⁴ Al bisbat d'Urgell conferí ordes generals en tres anys consecutius: a Solsona en 1507, 1508 i 1509,²¹⁵ i a la mateixa Seu en 1508.²¹⁶

1500 PERE ESTORNELL. Dominic. Bisbe de Cività o de Terranova, a Sardenya, des de 1490.²¹⁷ En 1500 era vicari general del bisbe de Lleida, el cardenal Joan del Milà (1461-1510) i en 1520 ho era del bisbe de Barcelona.²¹⁸

1503 LLORENÇ PÉREZ (o PERIS). Natural de Navarra. Des de 1502, bisbe de la seu titular de Nicòpolis, a Palestina, el seu episcopat no es reflecteix amb gaire claredat en les dades publicades dels registres pontificis.²¹⁹ Exercí pontificals i fou vicari general en temps dels arquebisbes de Tarragona Fernández de Heredia (al qual dedicà en 1521 la inscripció en la làpida de la seva sepultura), Alfonso de Aragón, Pere Folch de Cardona i Jeroni Dòria, amb un total de quaranta anys dedicats

208. ADG *Notularum* 67, fol. 14v-15v.

209. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 164.

210. ADG *Notularum* 67, fol. 14v-15v.

211. *Viage literario*, 17, 44-45.

212. *Viage literario*, 17, 44-45.

213. *Viage literario*, 17, 44-45.

214. *Viage literario*, 7, 97.

215. *Viage literario*, 11, 141.

216. AEU *Registre de cùria* 16, fol. 289.

217. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 129.

218. *Viage literario*, 17, 46.

219. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 258.

al servei de l'arxidiòcesi. Des de 1503 era també abat comendatari del monestir de Sant Pere d'Àger, cap d'un territori exempt situat dins el bisbat d'Urgell, però amb l'abadia perpètuament unida a l'arquebisbat de Tarragona des dels temps de Ferran d'Antequera. A diferència del que era usual entre els abats comendataris, passà llargues temporades a Àger, hi fundà un petit hospital i féu obres i millores notables al monestir, on morí i fou enterrat en 1542. Dels temps del seu abadiat se'n conserva un llibre d'actes que va de 1503 a 1538, així com el seu testament. Consta que en 1503 conferí ordes a Àger, i en 1518 una tonsura.²²⁰

1506 GUILLEM SERRA. Franciscà, mestre de teologia. Bisbe de la seu titular *Hipponensis* (Bona, al nord d'Àfrica), des de 1498.²²¹ El bisbe de Girona Berenguer de Pau li va donar facultats per a exercir pontificals en el seu bisbat quan en 1506 marxà cap a Sicília, i morí no gaire després a Nàpols, només arribar-hi.²²² Conferí tonsures a Anglès l'11 d'octubre de 1506, i a Amer el 13 d'octubre; tonsurà fins al 13 de gener de 1508, i efectuà la visita pastoral.²²³ Va exercir també funcions pontificals al bisbat aragonès de Tarassona.²²⁴

1507 PERE. Bisbe de la seu titular de Constància, al nord d'Àfrica. L'any 1507 conferí una tonsura a la diòcesi d'Elna, el bisbe de la qual era llavors un cardenal que residia a Roma.²²⁵

1509 ANTONI GUERAU. Bisbe *Sabastrensis*, seu no identificada, que en 1509 consagrà la nova església de Sant Joan de Perpinyà, quan el bisbe d'Elna era un cardenal que residia a Roma.²²⁶

1510 FRANCESC DE CARTA. Arquebisbe de la seu titular de Tessalònica, a Tessàlia, que morí en 1521 o abans.²²⁷ Segons els registres pontificis, cap al 1510 fou auxiliar al bisbat d'Urgell.²²⁸

220. *Viage literario*, 9, 122; 20, 21. GRAMUNT, *Obispos auxiliares*, 13-20.

221. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 210.

222. *Viage literario*, 14, 59.

223. ADG *Tonsures 1506-1575*, s.f.

224. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 210.

225. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 176. F. MONTSALVATGE Y FOSSAS, *El obispado de Elna*, II, Olot 1912, pàg. 20.

226. MONTSALVATGE, *Obispado de Elna*, II, 21.

227. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 312.

228. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 342 i 312.

1511 JAUME FABRA. Bisbe de la seu titular de Scoplje, a Albània.²²⁹ El 16 de maig de 1511 conferí unes tonsures a Cervera en la seu vacant, amb llicència del capítol de Vic.²³⁰

1513 JOAN CARDONA. Agustí. Bisbe de Ploaghe, a Sardenya, des de 1495 i durant uns 30 anys.²³¹ En 1513, amb la seu vacant i amb llicència del capítol, conferí una tonsura a Tortosa.²³² Des del 7 d'octubre de 1520 fins al novembre de 1522 conferí tonsures a Girona.²³³ L'11 de novembre de 1522 beneí Beatriu Alemany, abadessa de San Daniel, prop de Girona.²³⁴ D'altra banda, com a vicari general del bisbe de Barcelona, en 1520 autoritzava una escriptura de dotació a l'església parroquial de Cornellà; i en 1522 beneïa un altar a Sant Just i Pastor.²³⁵ En 1524 es torna a trobar a Girona.²³⁶ No s'ha de confondre amb el Joan de Cardona que en 1531 esdevingué bisbe de Barcelona.

1515 JOAN MARTÍ. Doctor en decrets i canonge d'Urgell, fou durant molts anys vicari general del bisbe d'Urgell Pere de Cardona, i com a tal encapçala la gran majoria de les anotacions registrades en la cúria episcopal des del juliol de 1504 fins al gener de 1509.²³⁷ En 1513 fou consagrat bisbe de la seu titular de Gabala, a Síria, retenint però el canonicat.²³⁸ En 1515 conferia ordes amb llicència de Pere de Cardona, del qual es continuava titulant vicari general; amb aquest títol, unit al de visitador, i en nom de Pere de Cardona, rebé el primer de gener l'acostumat jurament dels cònsols de la Ciutat.²³⁹ El març de 1515, en la seu vacant, rebé facultats del capítol, vàlides fins que no li fossin revocades, perquè pogués conferir totes les ordes, confirmar, consagrar, beneir, i exercir tots els altres pontificals que pertanyien a l'orde episcopal en tot el bisbat; llicència que usà l'endemà mateix per

229. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 294.

230. *Viage literario*, 7, 99.

231. EUBEL, *Hierarchia catholica*, II, 217.

232. *Viage literario*, 18, 53.

233. ADG *Tonsures 1506-1575*, s.f.

234. ADG *Manual 61 (1519-1522)*, fol. 301.

235. *Viage literario*, 18, 53.

236. *Viage literario*, 14, 66.

237. AEU *Registre de cúria 16*.

238. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 200.

239. AEU *Registre de cúria 18*, fol. 1.

conferir ordes.²⁴⁰ El mes de juny del mateix any, amb paraules molt semblants, rebé les mateixes llicències del procurador del nou bisbe d'Urgell, Joan Despés.²⁴¹ Des de llavors i fins al 1520, conferí ordes ben sovint; en els mateixos anys l'esmentat bisbe Despés era present al bisbat i també conferia ordes amb freqüència.²⁴²

1520 JOAN DE SALAZAR. Franciscà conventual, bisbe de la seu titular de Constància, al nord d'Àfrica.²⁴³ En 1520 exercia funcions pontificals al bisbat de Barcelona.²⁴⁴

1522 JOAN MIRALLES. Canonge i sagristà d'Urgell, l'any 1521 esdevingué arquebisbe de la seu titular de Tessalònica.²⁴⁵ Durant el pontificat del bisbe Despés, del qual era vicari general, conferí ordes regularment des de 1522 fins 1528.²⁴⁶ En 1533, durant la seu vacant, el capítol el féu vicari general i conferí també tonsures.²⁴⁷ A Barcelona, l'any 1527 conferia ordes estant la seu vacant; en 1530 posava la primera pedra en la capella de Sant Cristòfol del carrer de Regomir; i en 1536 deia la missa en la benedicció de la primera pedra de l'estudi general.²⁴⁸ A Girona conferia unes tonsures el 26 de gener de 1529, anomenant-se vicari general,²⁴⁹ i al setembre de 1532 se'l confirmava en aquell càrrec.²⁵⁰

1524 LLORENÇ. Bisbe *Aurensis*, diòcesi no identificada, que en 1524 exercia pontificals al bisbat de Girona.²⁵¹

1525 PEDRO FERNÁNDEZ DE JAÉN. Dominic. Fou consagrat a Roma el 2 d'abril de 1525 com a bisbe de la diòcesi de Drivest, a l'Epir.²⁵²

240. AEU *Registre de cúria* 18, fol. 28.

241. AEU *Registre de cúria* 18, fol. 50.

242. Per a les ordes, vegeu AEU *Registres de cúria* 17 i 18, passim.

243. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 176.

244. CÀRCEL ORTÍ, *Obispos auxiliares*, 1793.

245. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 312. *Viage literario*, 11, 144.

246. AEU *Registres de cúria* 18, 20, 21 i 22, passim.

247. AEU *Registre de cúria*, 24.

248. *Viage literario*, 18, 55.

249. ADG *Tonsures 1506-1575*, s.f.

250. *Viage literario*, 14, 67.

251. *Viage literario*, 14, 66.

252. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 187.

Conferí tonsures a Girona entre el 21 de setembre de 1525 i el 2 de juny de 1526.²⁵³

1529 FRANCISCO FERNÁNDES. Prevere de Lisboa, era rector de la parròquia de Santa Justa d'aquella ciutat quan en 1496 esdevingué bisbe de la seu titular de Fes, al Marroc.²⁵⁴ En 1529 consagrà un altar al convent de dominics de Girona.²⁵⁵

1531 JORDI D'ATTERA. Dominic. Confessor de la reina d'Anglaterra Caterina d'Aragó, en 1517 fou proveït de la seu de Llandaf, sufragània de Canterbury, que hagué d'abandonar en 1537 a conseqüència del cisma anglès promogut pel rei Enric VIII. En 1538 fou proveït de la seu d'Empúries i Cività, dos bisbats de Sardenya que en 1506 havien estat units en un de sol, sufragani de l'arquebisbat d'Oristany; quedava obligat a renunciar formalment al seu antic bisbat dins dels sis mesos d'haver pres possessió del nou, cosa que fa pensar si no es temia que trobés dificultats en entrar-hi, com havia passat més d'una vegada en aquella illa.²⁵⁶ Un indicati que potser n'hi va trobar és la seva presència al bisbat de Barcelona, on exercí funcions pontificals en temps del bisbe Joan de Cardona (1531-1546).²⁵⁷

1532 FRANCISCO DE URRÍES. Ardiaca de Jaca, fou bisbe de Patti (prop de Messina, Sicília) de 1518 a 1534.²⁵⁸ El primer d'octubre de 1532 conferí una tonsura a la Seu d'Urgell, amb llicència i comissió del bisbe d'Urgell electe Pedro Jordán de Urríes.²⁵⁹ Pedro Jordán, bisbe d'Urgell des de maig de 1532 fins a gener de 1533, no arribà a consagrar-se. Francisco el succeí en la seu urgellessa, i en fou bisbe de 1534 a 1551.²⁶⁰

1534 FRANCISCO MESSÍA DE MOLINA. Bisbe de la seu titular de Fes, al Marroc, des de 1533, que exercí pontificals al bisbat de Sàsser,

253. ADG *Tonsures 1506-1575*, s.f.

254. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 194.

255. *Viage literario*, 14, 75.

256. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 107.

257. J. BADA I ELIAS, *Situació religiosa de Barcelona en el segle XVI*, Barcelona 1970, pàg. 66. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 218 i 107.

258. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 266.

259. AEU *Registre de cúria 24*, fol. 14.

260. VAN GULIK - EUBELL, *Hierarchia catholica*, III, 324.

a Sardenya.²⁶¹ El 17 de novembre de 1534 conferí ordes a la ciutat de Girona.²⁶²

1535 BERNAT JORDAN. Agustí, bisbe de la seu titular de Filadèlfia, a Aràbia o a Isàuria.²⁶³ L'any 1535 exercí pontificals al bisbat de Lleida.²⁶⁴

1536 BALTASAR DE HEREDIA. Dominic, procedent del convent de Sevilla, en 1536 esdevingué bisbe de la seu titular de Ceraunia, a l'illa de Xipre.²⁶⁵ De bisbe de la seu titular de Ceraunia (1536-1541) passà a la seu residencial de Bosa, a Sardenya (1541-1548) i d'aquesta, a la seu metropolitana de Càller, també a Sardenya (1548-1558), on morí.²⁶⁶ Com a arquebisbe de Càller assistí a la segona etapa del Concili de Trento (1545-1549).²⁶⁷ En el seu període de bisbe de Ceraunia, de desembre de 1536 a març de 1537 conferia ordes al bisbat d'Urgell, i s'anomenava vicari general;²⁶⁸ excepcionalment, al desembre d'aquell any, com a vicari general, confereix un benefici.²⁶⁹ En 1539 potser actuà a Girona,²⁷⁰ i en 1540 i encara després conferia ordes al convent del Carme de Barcelona.²⁷¹

1542 MIGUEL DE SANGÜESA. Monjo cistercenc del monestir de Santa Fe o Fontclara, a Alcolea de Cinca,²⁷² o abat del monestir cistercenc de Rueda.²⁷³ Esdevingué bisbe de la seu titular de Rhosus, a Cilícia, l'any 1537.²⁷⁴ Sembla que actuava principalment al bisbat de Tarassona, on ho feia encara l'any 1546.²⁷⁵ Algun temps abans del 14 de gener de

261. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 194.

262. ADG *Tonsures 1506-1575*, s.f. *Viage literario*, 14, 75.

263. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 273.

264. CÀRCEL ORTÍ, *Obispos auxiliares*, 1794.

265. *Viage literario*, 11, 146.

266. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 184, 137 i 146.

267. C. GUTIÉRREZ, *Españoles en Trento*, Valladolid 1957, pàg. 150.

268. AEU *Registre de cúria* 24, passim.

269. AEU *Registre de cúria* 24, fol. 155.

270. *Viage literario*, 14, 75, diu que hi actuà; però no apareix als registres de tonsures ni d'ordes d'ADG diligentment recercats.

271. *Viage literario*, 18, 56.

272. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 287.

273. FORT PAZOS, *Obispos españoles* n. 395.

274. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 287.

275. FORT PAZOS, *Ibidem*.

1542 havia visitat les parròquies de la Vall de Boí per encàrrec del bisbe d'Urgell Francisco de Urríes, ja que en aquell dia el bisbe anul·là un nomenament d'oficial forà d'aquella vall fet per ell, perquè això perjudicava la cúria i la notaria de Tremp.²⁷⁶

1542 JERONI DE TORO. Agustí, bisbe de la seu titular de Filadèlfia, a Aràbia o a Isàuria, des de 1539 fins a 1548.²⁷⁷ En 1542 el capítol de Lleida, en la seu vacant, el confirmà en l'ús de pontificals, que exercia ja en temps del bisbe Jaime Conchillos, que havia mort aquell mateix any.²⁷⁸

1543 JOAN JUBÍ. Nasqué a Mallorca cap a l'any 1500. Franciscà. Cap al 1530 exercia el ministeri presbiteral a Barcelona. Segurament fou allà mateix que amplià els seus estudis, esdevenint primer lector en teologia i després doctor. En 1542 fou consagrat bisbe de la seu titular *Constantinensis* (probablement, Constantia, a Numídia, nord d'Àfrica), sembla que per a ajudar el bisbe electe de Barcelona Joan de Cardona, canceller del Reial Consell. Des de 1543 fins 1546 conferí repetidament ordes al bisbat de Barcelona. En 1545 era inquisidor. En qualitat de procurador del bisbe de Girona, impossibilitat per l'edat, assistí en 1551 a la segona etapa del concili de Trento, on guanyà fama de bon teòleg amb les seves intervencions. En 1552 i els anys següents tornava a conferir ordes a Barcelona; en 1553 ho féu també a Vic, i en 1567 i 1569 a Montserrat. En 1549, i novament en 1554 i 1555, visità part de la diòcesi de Barcelona. En 1545 va assistir a la consagració episcopal de Joan de Cardona i en 1560 a la de Guillem Cassador, bisbes de Barcelona; en 1561 oficià a la catedral el funeral pel bisbe Jaume Cassador. Morí l'any 1572, probablement a Barcelona. Es conserva una obra seva titulada *De Sacratissimo Eucharistiae Sacramento* (Barcelona 1570), miscel·lània poètica d'uns 2000 versos que comença amb una composició sobre l'eucaristia i segueix amb d'altres sobre la Mare de Déu i sobre temes de circumstàncies.²⁷⁹

276. AEU *Registre de cúria* 25, fol. 69r.

277. VAN GULIK - EUBEL. *Hierarchia catholica*, III, 273.

278. *Viage literario*, 17, 52.

279. VAN GULIK - EUBEL. *Hierarchia catholica*, III, 176. *Viage literario*, 7, 103; 14, 83; 18, 57. GUTIERREZ. *Españoles en Trento*, 634. M. BATLLORI, *Catalunya a l'època moderna*, Barcelona 1970, 165-214, «Lo bisbe Jubí».

1543 PERE MÀRTIR GAU. Dominic del convent de la Seu d'Urgell i professor de teologia, fou bisbe de la seu titular de Ceraunia, a l'illa de Xipre, des de 1542 fins 1549.²⁸⁰ Era fill de Queralbs i, abans de la seva ordenació episcopal, havia estat dotze anys capellà del santuari de Núria. El 1543 visità aquell santuari; era llavors vicari general del bisbe d'Urgell i visitador.²⁸¹ Els anys 1545 i 1546 celebrava ordes a Urgell; és de notar que en aquests dos anys el bisbe d'Urgell Francisco de Urríes residia al bisbat i també en conferia.²⁸²

1543 MIQUEL DEL PONT. Franciscà conventual, mestre de teologia, bisbe de la seu titular de Nicòpolis, a Palestina, els anys 1543-1544.²⁸³ L'any 1543 exercí pontificals a l'arquebisbat de Tarragona.²⁸⁴

1544 DOMÈNEC ROMEU. Nascut a Cervera, fill d'Antoni Romeu, notari. Dominic. En 1544, després de ser molts anys lector en la catedral i en el convent de Sant Domènec de Girona, fou consagrat bisbe de la seu titular d'Útica, al nord d'Àfrica. Serví contínuament el bisbat de Girona fins a la seva mort. Des de 1551 fins al final de la vida fou també comanador del priorat de Sant Pere de Cercada.²⁸⁵ El mateix any 1544 fou nomenat vicari general i se'l comissionà per visitar el bisbat gironí,²⁸⁶ i celebrà ordes.²⁸⁷ Fou vicari general el seu vacant el 1555, i confirmat el 1558.²⁸⁸ Va ser nomenat visitador el 1558,²⁸⁹ i novament el 1560.²⁹⁰ En 1559 va fer una fundació perquè tots els diumenges es prediqués un sermó a la catedral.²⁹¹ Morí el 5 de gener de 1563 a la casa de l'ardiaca major,²⁹² i el 3 de febrer de 1563 hom firmava a Jeroni Romeu, notari de Cervera, segurament parent seu, un rebut de despeses

280. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 184.

281. E. MOLINÉ, *Els primers bisbes que anaren a Núria*: Església d'Urgell 213 (setembre 1992) 5-7.

282. AEU *Registre de cúria* 25.

283. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 258.

284. CÀRCEL ORTÍ, *Obispos auxiliares*, 1795.

285. *Viage literario*, 14, 75. - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 324.

286. ADG *Manual* 68 (1543-1546), fol. 99.

287. ADG *Ordes 1529-1555*, s.f.

288. ADG *Manual* 77 (1558), fol. 33v.

289. ADG *Notularum* 72, fol. 80.

290. ADG *Manual* 78 (1559-1562), fol. 161.

291. *Viage literario*, 14, 75.

292. ADG *Tonsures 1506-1575*, s.f.

de sepultura.²⁹³ Un dels nomenaments el considera erròniament carmelita.²⁹⁴ D'ell es conserven tres registres de tonsures conferides als anys 1541-1548, 1551 i 1554.

1549 ANTONI DE CODINA. Mestre de teologia i canonge agustinia, era prepòsit de la canònica agustiniana de Sant Tomàs de Riudeperes, prop de Vic, quan l'any 1548 fou fet bisbe *Lachorensis*, seu titular no identificada. En 1549, i novament en 1554 i 1555, per manament del bisbe Cassador, visità part de la diòcesi de Barcelona.²⁹⁵ En 1549 exercia pontificals a Tarragona, on era també ardiaca de Sant Fructuós, una dignitat d'aquell capítol catedral a la qual corresponia la tercera part de les rendes d'Eivissa i Formentera.²⁹⁶ Va ser present a la segona etapa del concili de Trento, intervenint en totes les congregacions generals del concili que es reuniren entre el 10 d'agost i el 23 de novembre de 1551.²⁹⁷ Morí en 1557, però no abans del 27 de juliol; i havia nascut probablement dins l'arquebisbat de Tarragona.²⁹⁸

1549 BENET SABATER. Carmelita, professor de teologia, en 1548 esdevingué bisbe de la seu titular de Filadèlfia, a Aràbia o Isàuria.²⁹⁹ En 1549 conferia ordes a Roda amb llicència del bisbe de Lleida Fernando de Loazes, que era absent.³⁰⁰

1550 JOAN PUNYET. Franciscà, professor de teologia, en 1549 fou fet bisbe de la seu titular de Ceraunia, a l'illa de Xipre. En 1550 i 1551 celebrava ordes a Urgell, on era vicari general del bisbe Francisco de Urríes.³⁰¹ Novament ho féu en 1551 i 1552, durant la seu vacant, amb llicència del capítol.³⁰² D'aquest últim any se sap que conferí un benefici, prèvia dispensa d'il·legimitat del seu receptor.³⁰³ Al bisbat

293. ADG *Manual* 79 (1562-1564), fol. 95.

294. ADG *Manual* 68 (1543-1546), fol. 109.

295. BADA, *Situació religiosa*, 110-111.

296. GRAMUNT, *Obispos auxiliares*, 25-27.

297. GUTIÉRREZ, *Espanoles en Trento* 125.

298. *Ibidem*.

299. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 273.

300. *Viage literario*, 17, 53.

301. AEU *Registres de cúria* 25 i 26.

302. AEU *Registre de cúria* 27.

303. AEU *Registre de cúria* 27, fol. 150.

d'Elna consta que l'any 1552 consagrà l'església del nou convent de Santa Clara de Perpinyà.³⁰⁴

1551 FRANCESC ROURE. Natural de Vic, dominic, procedent del convent de València, esdevingué bisbe de la seu titular de Nicòpolis, a Palestina, en 1544.³⁰⁵ En 1551 el bisbe de Vic Juan de Tormo l'envià al concili de Tarragona com a procurador seu.³⁰⁶ En 1552 conferí ordes al territori exempt d'Àger.³⁰⁷ Tingué dificultats amb els vicaris generals italians de l'arquebisbe Jeroni Dòria, que com a cardenal s'estava a Roma i no residí mai a Tarragona; i sembla que es deu a ell l'edició de 1555 de les Constitucions de Tarragona, així com les impressions de breviaris, diürnals i missals de l'arxidiòcesi.³⁰⁸ Morí a Poblet l'any 1558.³⁰⁹

304. MONTSALVATGE, *Obispado de Elna* II, 38.

305. VAN GULIK - EUBEL, *Hierarchia catholica*, III, 258.

306. *Viage literario*, 7, 20.

307. *Viage literario*, 9, citat per GRAMUNT, *Obispos auxiliares*, 21-24.

308. *Ibidem*.

309. *Viage literario*, 20, 25.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1

23 novembre 1332

El bisbe d'Urgell Arnau de Lordat dóna llicències a Franciscus Iacobus, bisbe Ampuriensis (Ampúries, a Sardenya, sufragània de Torres, ara Sassari), perquè en tot el bisbat d'Urgell i fins al proper 1 de febrer, pugui confirmar; beneir calzes, patenes, creus, corporals, tovalles d'altar i ornaments sacerdotals; consagrar ares; i en les tèmpestes vinents celebrar ordes generals, amb unes determinades condicions

AEU, Reg 2, f. 66

.ix. Kalendas decembris in civitate Terracone praedicta praefatus dominus episcopus dedit licentiam reverendo patri domino Francisci Iacobo, Dei gratia Ampuriensi episcopo, in Urgellensi dioecesi ubi et quando sibi placuerit confirmandi; calices, patenas, cruces, corporalia, pallas altaris et vestimenta sacerdotalia benedicendi; aras consecrandi; et in instantibus quatuor temporibus generales ordines celebrandi et conferendi, eis tamen qui per ipsum donatorem vel episcopos seu eorum vicarios aut alios quibus hoc liceat, cum litteris de sufficientia eorum tam scientie quam etatis et de titulo testimonium perhibentibus ipsi fuerint presentati, ita tamen quod de hiis quos ipsum promovere contigerit registrum fieri faciat in quo eorum nomina, tituli, dies et locus quibus promovebuntur et etiam ordo ad quem promoti fuerint conscribantur, de quo quidem registro officiali ipsius donatoris in cuius officialatu dictos ordines celebraverit dari faciat copiam seu transcriptum. Quam quidem licentiam usque ad kalendas instantis mensis februarii durare voluit tantummodo et non ultra.

2

31 octubre 1346

Els vicaris generals del bisbe de Barcelona, absent, donen llicències a Nicolau, bisbe Milopotamensis, per exercir pontificals a la diòcesi, podent conferir tonsures amb unes determinades condicions, durant quinze dies.

ADB (Arxiu Diocesà de Barcelona), sèrie *Ordinationum*, f. 55 r, publicat per PERARNAU, *o.c.*, p 345.

Reverendo in Christo patri, domino ffratri Nicholao, divina permissione episcopo Milopotomensi (sic), Guillelmus de Turriliis et Bernardus Rovire (sic), canonici Barchinone, et Petrus de Montellis, vicarii in spiritualibus et temporalibus generalis reverendi patris domini Michaelis, Dei gracia episcopi Barchinonensis in remotis agentis, salutem et sinceram in Domino caritatem. Quod vestra reverenda paternitas, existendo in civitate vel diocesi Barchinone, vestimenta sacerdotalia, calices et patenas benedicere et altaria consecrare, necnon confirmaciones in fronte impendere et eciam scolares, qui eidem paternitati examinati per scriptores dicti domini Barchinonensis episcopi presentabuntur et non alios, tonsurare licite valeat, assensum et licentiam eidem paternitati, auctoritate qua fungimur, presentibus impartimur. Quam quidem licentiam durare volumus per quindecim dies a data presencium in antea computandos tantummodo et non ultra. Datum Barchinone pridie kalendas novembris anno Domini Millesimo .ccc. xl. sexto.

3

17 agost 1376

El papa Gregori XI, des d'Avinyó, autoritza Martí, arquebisbe Selucien, a celebrar pontificals en els regnes d'Aragó, Castella i Lleó.

ADG, Ordes 1351-1378, s.f.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Martino, archiepiscopo Selucien. salutem et apostolicam benedictionem. Sincere devotionis affectus quem ad nos et Romanam geris ecclesiam promeretur ut petitionibus tuis quatenus cum Deo possumus favorabiliter annuamus. Cum itaque, sicut exhibita nobis nuper tua petitio continebat, tu ex eo in tua ecclesia Selucien. habitare ad presens nequeas quia regnum Armenie minoris in quo ecclesia ipsa consistit per soldanum Babillonie et alios perfidos infideles Crucis Christi inimicis occupatum extitit et nunc etiam detinenur. Nos tuis in hac parte supplicationibus inclinati fraternitati tue exercendi quecumque pontificalia officia in Aragonie et Castelle et Legionis regnis quandocumque ad hoc per aliquos diocesanos locorum in dictis regnis consistentium fueris invitatus seu etiam requisitus, quibuscumque constitutionibus seu ordinationibus contrariis nequaquam obstantibus tenore presencium auctoritate apostolica de speciali gratia licenciam elargimur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere vel in ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignatione omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avinione, xvi kalendas septembris, pontificatus nostri anno sexto.

4

4 agost 1398

Arnau de Colomer, vicari general del cardenal Berenguer d'Anglesola, encomana a fra Francesc, bisbe Civitatensis, de celebrar pontificals al bisbat de Girona.

ADG, Tonsures 1369-1403, f. 65

Noverint universi quod honorabilis et circumspectus vir dominus Arnaldus de Columbario, bacallarius in decretis, presbiter de capitulo, reverendissimi in Christo patris et domini domini Berengarii miseracione divina tituli Sancti Clementis presbiteri cardinalis administratoris auctoritate apostolica ecclesie Gerundensis vicarius in spiritualibus et temporalibus generalis, in mei Ludovici Carbonelli clerici et notarii publici domini episcopi Gerundensis et testium subscriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum presentia personaliter constitutus; attendens ut dixit quod prefatus dominus cardinalis et administrator indigebat summe aliquo domino antistite qui pro eo vices pontificis in civitate et diocesi Gerundensi exerceret, ac quod super hoc sibi et ceteris officialibus suis pluries scripserat sollicitando inde eosdem, ac quod propter hoc ipse cum eisdem aliis officialibus procuraverat non sine magno labore habere ad hoc reverendum in Christo patrem dominum fratrem Franciscum, Dei gratia episcopum Civitaten. alias Terrenove de ordine fratrum predicatorum ibidem presentem et acceptantem. Propterea gratis et ex certa scientia ipse honorabilis dominus vicarius dicti domini cardinalis et administratoris auctoritate, prefato reverendo in Christo patri domino Francisco episcopo Civitaten. alias Terrenove presenti licentiam et plenariam facultatem omnes et singulos actus episcopales sive pontificales, eos solos videlicet qui per alium quam per pontificem seu episcopum fieri actu seu exerceri non possunt sive non debent et non alios, vice seu auctoritate dicti domini administratoris libere exercendi et faciendi quandocumque et quotienscumque opportunum fuerit ac ubicumque per civitatem et diocesim Gerunden. ac quod dum prefato domino administratori seu eius venerabili vicario in spiritualibus saltem placuerit et non ultra, assumendo illum ad hec dedit, concessit, contulit et donavit, mandavitque de premissis sibi et dicto domino episcopo fieri et tradi publica instrumenta per me notarium publicum supradictum.

Que fuerunt acta Gerunde in hospitio habitationis prefati domini Arnaldi vicarii, die quarta mensis augusti statim post solis occasum anno a nativitate Domini .m.ccc.xc. octavo, ac presentibus discreto Galcerando de Podiobachono, presbitero beneficiato in ecclesia Vicen. et Petro Vadrana, clerico simplici Gerunden. commorantibus cum dicto vicario, pro testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

5

22 febrer 1408

El bisbe d'Urgell Galceran de Vilanova, que no pot visitar tota la diòcesi, dóna llicències a Blai, bisbe, Clusinensis per a exercir uns determinats pontificals als oficialats de Tírvia i Montenartró, el deganat d'Àneu i les valls de Boí i de Cabdella, fins a la pròxima festa de sant Joan.

AEU, Reg 9, f. 54 v

Galcerandus, miseratione divina episcopus Urgellensis. Reverendo etc. Blasio Clusinensi episcopo. Cum nos propter arduitatem negotiorum ocurrentium in nostra diocesis nequeamus visitare totam nostram diocesim ut saluti animarum expediret et in partibus infrascriptis dicta de causa interesse non potuerimus nec posumus de presenti, de vestra paternitate in Domino confidentes, ut positus in officialatis Tirvie, de Montenarto, decanatu de Aneu et vallibus de Boy et de Capdela non confirmatos confirmare sacro crismate in fronte, primam tonsuram et quatuor minores ordines conferre et quo ad primam tonsuram super defectu natalium dispensare, ecclesias et altaria et aras consecrare et reconciliare, cimiteria benedicere, confesiones audire, de casibus reservatis nobis absolvere exceptis illis qui ecclesiam Urgellensem gerrificarunt et dampnificarunt, tenore presentium licentiam impartimur duraturam hinc ad festum beati Iohannis proxime venturum et non ultra. Datum in villa nostra Guissone xxii^a die ffebruari anno a nativitate Domini M^o cccc^o octavo. Galcerandus episcopus.

6

15 maig 1421

Enric, bisbe Gravinensis, rep facultats del bisbe d'Urgell Francesc de Tovia, vàlides per a tot el mes d'agost, per a oficialar una sèrie de pontificals en el bisbat d'Urgell i, en la ciutat de Balaguer i els oficialats de Sort, Tírvia i Cardós conferir tonsures als qui hagin estat primerament aprovats pels oficials respectius, exhortant els sacerdots i fidels que contribueixin a les seves despeses.

AEU, Reg 10, f. 95 r i v de la segona numeració

Franciscus, miseratione divina episcopus Urgellensis reverendo in Cristo patri domino Henrico per eandem episcopo Gravinensi, salutem et sinceram in Domino caritatem. Confidentes et sperantes quod auctore Domino populo nobis detento et comisso et animabus defunctorum augmentationique divini cultus in nostra diocese, exercitium do[no]rum que in hac parte vobis comittimus utile erit, salubre et fructuosum. Igitur vestre paternitati reverende de qua in Domino plenior fiduciam gerimus harum testimonio quod vos in dicta nostra diocesi quam suis benedictiones, consecrationes, reconciliationes ecclesiarum altarium cimiteriorum ac vestimentorum calicium et aliorum ornamentorum ecclesiasticorum facere et exercere pariterque sacrum confirmationis sacramentum conferre et quoscumque qui ad paternitatem vestram in vestram confessionis duxerint retraendum [?] de casibus etiam nobis reservatis, super quibus conscientiam vestram in Domino oneramus, absolvere in foro penitentiali, abbatissas inquam et moniales quaslibet consecrare et benedicere per dictam nostram diocesim. Necnon, in civitate Balagarii et infra officialatus Trempi, de Sort, de Cardos et de Tirvia dumtaxat, quoscumque scolares literatos qui tamen prius ad hoc per officiales nostros Balagarii, Trempi et Tirvie ac per clavarium nostrum Pallariensem, videlicet, per quemlibet ipsorum in suo officialatu, examinati et idonei reperti fuerint, et non alias, ad primam clericalem tonsuram promovere nomine et vice nostris libere valeatis, vobis plenariam concedimus facultatem. Et ad exercendum premissa et cetera alia que in eis fuerint necessaria peragenda vestre paternitati vestre vices nostras comittimus per presentes, quas durare volumus per totum mensem augusti proxime venturum et non ultra. Mandantes et precipientes per hanc eandem quibuscumque abbatibus, prioribus, capellanis, curatis et non curatis, rectoribus, vicariis quoque perpetuis ceterisque presbiteris per civitatem et diocesim nostras Urgellenses constitutis et curam regentibus animarum quatenus vobis, in his omnibus que ad premissorum omnium exercitium de laudabili consuetudine pertinere noscuntur, pareant, obediant efficaciter et intendant; eosque admonemus et in Domino benigne exortamur quatenus, attento quod vos oportet vaccando extra vestram diocesim in vestris necessitatibus aliter quam de vestris redditibus et facultatis propriis providere, in expensis necessariis debitum et caritativum subventionis auxilium prebeant. Ceterum etiam volumus et vobis dicto domino episcopo concedimus quod ad scribendum litteras eorum qui ad primam clericalem tonsuram per vos promovebuntur notarium seu scriptorem idoneum et vobis gratum eligere et deputare auctoritate nostra valeatis. In quorum fidem et testimonium per presentes vobis fieri et nostro sigillo pendenti iussimus communiri. Datum in villa nostra Guissone die .xv^{to}. madii anno a nativitate Domini .M^o.cccc^o.xxi^o.

7

2 maig 1422

El bisbe d'Urgell Francesc de Tovia dona facultats a Joan, bisbe Nachvanensis, per reconciliar l'església parroquial d'Esterrí d'Àneu,

profanada per un acte de violència, i per absoldre de l'excomunió als qui la van cometre, posant-los la penitència que assenyala.

AEU, Reg 11, f. 38 v

Die II^a madii anno predicto [M^o cccc^o xxii^o, i a Sanaüja]. Dominus episcopus comisit reverendo patri fratri Iohanni episcopo Nachvanensi quatenus possit reconciliare ecclesiam parochialem loci de Sterri diocesis Urgellensis que polluta est ex eo quia G. den Ponça, castellanus castri Valencie, Arnaldus Sancius alias Salla, Spanionus Mals alias Magenca et Bernardus Galcerandus de Sterri per vim et violentiam quemdam Galcerandum ab ipsa ecclesia cum magno impetu abstraxerunt et ipsum in faciem vulneraverunt ex quo vulnere sanguis exivit et perfusus est in cimiterio dicte ecclesie; item quod possit absolvere ab excommunicatione supradictos malefactores iniunctam penitentiam, videlicet, quod quilibet ipsorum cum cereo ardenti quatuor librarum habeant stare per tres dominicos? continuos genibus flexis dum missa maior celebrabitur in ipsa ecclesia; et ultra hoc dictus castellanus, in ornamentis dicte ecclesie, quindecim florenos, et inter alios omnes decem florenos, solvere teneantur, etc.

8

21 juny 1422

El bisbe d'Urgell Francesc de Tovia, que no pot visitar tota la diòcesi, concedeix facultats a Enric, bisbe Gravinensis, vàlides per deu dies, per oficiar pontificals als oficialats de Sort, Tírvia i Cardós.

AEU, Reg 11, f. 54 v

Franciscus etc. Reverendo in Cristo patri domino Henrico episcopo Gravinensi, salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum nos propter emergentia negotia nequeamus ad singula loca nostre diocesis personaliter accedere ut saluti esset expediens animarum, ea propter, quia de vestra paternitate in Domino quamplurimum confidimus, ac etiam quia credimus eidem paternitati esse acceptum si sibi interdum nostra onera partiamur, quod vos, in officialatibus nostris de Tirvia, de Sort et de Cardos dumtaxat, ecclesias, cimiteria, altaria, aras, calices, patenas, corporalia, vestimenta et alia ornamenta ecclesie consecrare, benedicere et reconciliare necnon non confirmatos confirmare et demum primas clericales tonsuras conferre libere et licite valeatis, vobis licentiam et potestatem plenarias tenore presentium impartimur; quam licentiam durare volumus per decem dies a die qua fines huiusmodi officialatum seu alterius eorum vos ingredi contingerit computandos et non ultra. Datum in castro nostro Sanahugie die .xxi. junii anno a nativitate Domini .M^o.cccc^o.xxii^o.

9

8 agost 1422

El bisbe d'Urgell Francesc de Tovia dóna facultats a Joan, bisbe Nachvanensis, per reconciliar la capella de Sant Joan del castell de València d'Àneu, profanada per un pecat carnal comès allà entre un home solter i una dona soltera.

AEU, Reg 11, f. 74

Franciscus, etc. Reverendo patri in Christo fratri Iohanni per eandem episcopo Nachvanensi, salutem et sinceram in Domino caritatem. Cum ad nostrum noviter pervenerit auditum quod capella beati Iohannis instituta et fundata in castro Valencie nostre diocesis polluta extiterit et de presenti existat, ex eo quia quidam solus cum sola intus eandem capellam peccatum carnis nequiter comiserint, quod fuit his diebus non longe preteritis in viam confessionis ad notitiam deductum. Idcirco, quia aliis quamplurimis nostre ecclesie emergentibus negotiis sumus ad presens occupati taliter ut circa suprascripta intendere minime possumus, de paternitate vestra ad plenum confidentes, quod vos capellam ipsam auctoritate et vice nostris ab ipsa pollutione et crimine reconciliare et expiare cum aspersione aquae gregoriane aliisque orationibus et suffragiis congruis et assuetis libere et licite valeatis paternitati vestre licentiam et facultatem concedimus ac super his, hac vice tamen, comittimus plenarie vices nostras per presentes. Datum in villa nostra Trempi die octava mensis augusti anno a nativitate Domini .M^o.CCCC^o.XXII°.

10

17 setembre 1435

El bisbe d'Urgell Francesc de Tovia, que no pot donar abast a algunes de les seves obligacions a causa de la seva salut, dóna llicències a Pere, bisbe Sambariensi, per exercir pontificals al bisbat d'Urgell durant el seu beneplàcit.

AEU, Reg 12, f. 192 v

Franciscus, etc. Reverendo in Christo patri domino P. per eandem episcopo Samburiensi, salutem in Domino sempiternam. Qua propter indisposicionem nostre persone nonnulla que nostro pastoralis officio incumbunt nequimus exercere, igitur de animi puritate ac provida circumspeccione V.R.P. in Domino plenarie fiduciam

obtinents, quod paternitas ipsa per nostras civitatem et diocesim Urgellenses omnes ordines tam generaliter quam in particulari, statutis tamen a iure temporibus, celebrare; et clericos quoscumque idoneos et sufficienter intitulatos tam nostre diocesis quam aliunde, de ipsorum diocesanorum licencia, ad id promovere benedictionis munus et tonsuras conferre; ecclesias, altaria et aras consecrare, pollutasque ecclesias reconciliare, ciminteria et vestimenta quecumque benedicere et supra nathalium deffectu in tonsurandis si oppus fuerit dispensare; ac omnia alia et singula que sint ordinis dumtaxat, nomine et vice nostris, peragere et expedire libere valeat paternitas eadem, licenciam et facultatem tenore presentis impartimur ac comittimus plenarie vices nostras per presentis, eciam si maiora et graviora fuerint superius expressatis quique nos facere possemus personaliter constituti. Quas durare volumus dum de nostro processerit beneplacito voluntatis et non ultra. Datum in nostra Civitate Urgellensi decima septima die septembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quinto. Vidit sacrista et vicarius.

11

20 agost 1453

Pere, bisbe Sambariensis, rep facultats del vicari general del bisbe d'Urgell, vàlides per vuit dies, per a celebrar pontificals en el bisbat.

AEU, Reg 14, f. 176 v

Reverendo in Cristo patri et domino P. episcopo Sambariensi, Jacobus dels Barragans, in decretis bacallaurius etc reverentiam et honorem vestre pontificali dignitati quam possumus defferentes quod nos per loca que jam V.P. per nos ad presentem significata sunt, confirmare, tonsuras confere, ecclesias et ciminteria consecrare et reconciliare, benedictiones confere et alia pontificalia exercere libere, vobis licenciam conferimus per presentes, quas durare volumus hinc et per totam octavam dierum mensis septembris proxime instantes inclusive et non ultra. Datum in civitate Urgellensi die .xx^a. mensis augusti anno a nativitate Domini .m^o.cccc^o. quinquagesimo tertio.

12

11 octubre 1456

El bisbe de Girona, impedit d'exercir pontificals a causa del seu estat de salut, contracta Miquel, bisbe Niocensis, perquè els exerceixi durant un any.

48

ADG, Manual 43 (1456-1459), f. 57 v - 58

Concordia reuerendi domini episcopi Gerundensis et reuerendi episcopi Niocensis.

Concordia feta entre los R.S. bisba de Gerona d-una part et lo R. mossen Miquel, bisba de Nido, sobre les coses deíus scrites.

Primo, lo dit R. bisba de Gerona, pertant com per sa indisposició de sa persona no pot exercir lo pontifical, condux de la festa de Tots Sants primer vinent a un any primer vinent lo dit R.S. bisba de Nido, qui aliter intitulator Niocen., e lo crea e constitueix de nou lo crea vicari general ad omnia que sunt ordinis.

Item és concordat que lo dit R.S. bisba de Nido e <e>xercirà omnia que sunt ordinis infra civitatem et diocesim Gerunden. per tot lo dit temps, e farà los sermons e tots los officis bisbals per dit temps et etiam farà los officis in precipuis festivitibus.

Item és concordat que de totes les coses del pontifical que exercirà dins la ciutat de Gerona, los emoluments qui-n exiran sien dividits mig per mig, exceptades les offeretes de diners e de candeles, que sien del dit R.S. bisba de Nido.

Item és concordat que de totes les coses del pontifical qui-s exerciran dins lo bisbat extra civitatem Gerunde, de com assibé dels emoluments qui-n exiran sa pach la despesa del dit R. bisba de Nido e de la sua familia qui-l acompanyarà, e lo residuum diuidatur per medium inter ipsos dominos episcopos.

E totes les coses demont dites prometen los dits R.S. bisbas seruar la un a l'altra e ó iuren a costum de bisbas, les mans posades sobre los pits.

13

24 març 1481

El bisbe de Girona contracta els serveis pontificals de Basilio Gambone, bisbe de Ploaghe, a Sardenya, durant la seva absència com ambaixador a Itàlia.

ADG, Manual 50 (1481-1486), f. 11

Reverendus in Christo pater et dominus Iohannes episcopus, attendens et considerans quod ipse est de proximo recesurus tamquam orator pro regia maiestate ad sanctissimm dominum nostrum papam Sixtum et illustrissimum regem Neapolitanum et inclitum ducem et commune Venetorum, volens ut convenit boni pastoris providere ut in diocesi sua omnia que ad officium suum pastorale et pontificale in sui absentia bene et debite exercentur, fecit, ordinavit, inivit et concordavit cum Rdo. patre et domino domino Basilio episcopo Plovassen. regni Sardinie capitula, conventiones et avinencias infrascriptas.

Capitula inita et concordata inter Rmum. dominum Iohannem de Margarit episcopum Gerundensem et Rdum. procuratorem dominum Basilium episcopum Plovassen. regni Sardinie.

Et primo fuit concordatum quod dictus episcopus Plovassensis habet facere omnia officia pontificalia in sede Gerunde et omnia alia ad que dictus dominus episcopus Gerundensis tenetur tam in conferendis ordinibus quam tonsuris et confirmacionibus et aliis ad ordinem pontificalem pertinentibus.

Item promisit et iuravit dictus episcopus Plovassensis quod non conferet ordinem seu tonsuram alicui nisi probato et examinato per alterum ex vicariis dicti domini reverendissimi episcopi aut per illum cui unus dictorum vicariorum comitet, et hoc in diocesi Gerundensi et de diocesi Gerundensi. Et si venerint alii de alienis diocesibus ad primam tonsuram seu ordines suscipiendos, quod eciam eis non conferet nisi per unum ex vicariis dicti Rmi. domini episcopi Gerundensis fuerint examinati.

Item promisit et iuravit quod non exhiget aliquid ratione exercicii pontificalis dignitatis preter id quod in presentibus capitulis continetur vel pro aliquibus casibus occurrentibus de et cum consensu alicuius ex vicariis, preterquam esculenta et poculenta.

Item quod non exhiget aliquid a quocumque ordinando, tonsurando vel crismando nisi quod sponte per ordinandos, crismandos, tonsurandos offeretur cum cereis aut candelis, sed ordinandos et tonsurandos remittet curie vicariali iuxta anticham et priscam consuetudinem.

Item dictus reverendus dominus episcopus Gerundensis dabit dicto episcopo Plovassensi pro sustentacione vite sue sequentia. Et primo dabit sibi domum propinquam ecclesie vel stacionem in palacio episcopali cum duobus lectis pro primo anno et provisionem panis et vini pro quatuor aut quinque personis, si illos secum habuerit, ad rationem sex migeriarum frumenti pro qualibet persona et quatuor botorum celerescarum vini pro alia qualibet persona.

Item dabit sibi in pecunia numerata pro aliis expensis faciendis quadraginta libras barchinonenses.

Item dabit sibi omnes oblationes sibi fiendas, sive in pecunia sive in cera in omnibus ordinibus et tonsuris et confirmationibus.

Item dabit sibi si contingat eum egredi a civitate Gerunde pro ecclesiis et altaribus edificandis et consecrandis, reconciliandis ecclesiis aut cimiteriis vel benedicendis abbatibus vel abbatissis medietatem salarii pertinentem curie vicariali et quod possit convenire cum partibus pro expensis sibi faciendis.

Item promittit Rmus. dominus episcopus Gerundensis dicto R. episcopo Plovassensi quo casu quo oportebit ipsum R. episcopum Plovassensem exire de civitate Gerunde ratione exercicii pontificalis dignitatis, tam pro visitacionibus ecclesiarum quam pro aliis ad pontificalem dignitatem spectantibus, ipse faciet ei ministrare equitaturam et omnes expensas necessarias tanto tempore quo oportebit eum stare extra civitatem Gerunde ratione dictarum causarum ad pontificalem dignitatem pertinencium, ita intelligendo casu quod habeat exire pro aliquibus casibus supra contentis de quibus habet mediam partem stipendorum seu salariorum. El promittit eciam idem dictus R. dominus episcopus Gerundensis quod casu quo habeat exire de civitate Gerunde aut pro benedicendis fontibus aut campanis aut aliis rebus, de quibus non est determinata taxa in vicariatu, possit convenire cum partibus pro expensis et laboribus suis, interveniente uno ex vicariis, et quod cum partibus convenerit et composuerit, sit suum.

14

1 gener 1515

Joan Martí, bisbe de Gasala i vicari i visitador general del bisbe d'Urgell Pere de Cardona, rep el jurament dels cònsols de la Ciutat d'Urgell elegits pel consell de la Ciutat.

AEU, Reg 18, f. 1

Die prima mensis ianuarii anni millesimi .d.xv. Honorabiles Ioannes Guilla, Bernardus Trillar, Ioannes Bernardinus Graells et Bernardinus Ponsolaus, consules electi per honorabilem consilium Civitatis Urgellensis, personaliter constituti intus palacium episcopale dicte Civitatis ante conspectu multum reverendi domini Ioannis Martini decretorum doctoris, Dei et apostolice sedis gracia episcopi Gabulensis, canonici ecclesie, reverendissimi in Christo patris et domini domini Petri de Cardona, eadem gracia episcopi Urgellensis, in spiritualibus et temporalibus vicarium generalis, iurarunt ad sancta Dei quatuor evangelia in posse dicti domini vicarii generalis per eos corporaliter tacta quam bene et fideliter se habebunt circa regimen, utilitatem et conservacionem et bonum statum dicte Civitatis et rei publice eiusdem, dolo et fraude cessantibus, et quod tenebunt secreta consilia, salva tamen in omnibus et per omnia fide et legalitate dicti revmi. domini episcopi et ecclesie Urgellensis. Et nichilominus dicti consules petierunt licenciam a dicto domino vicario generali faciendi ordinaciones, et preconitzaciones ipsarum ordinacionum, presentis Civitatis, ut est assuetum. Quamquidem prefatus dominus vicarius generalis concessit. Testes sunt honorabiles Petrus Martir Capella als Pallerols notarius, Berengarius Sanctmartí, Menandus Graells notarius, et Micael Traver et plures alii.

15

23 març 1515

Joan Martí, bisbe de Gasala, rep facultats del capítol d'Urgell, sede vacante, vàlides fins que no es revoquin, per a exercir pontificals al bisbat.

AEU, Reg 18, f. 28

Reverendo in Christo pater et domino domino Ioanni Martini decretorum doctor, miseratione divina episcopo Gabulensi ac canonico ecclesie Urgellensis, Ioannes Piquer Berge archidiaconus, Poncius Grau precentor, Marchus Ortodo, Micael

Figueres, Iacobus Comelles. Anthonius Sala et Menandus Ortodo, canonici, convocati et congregati ad sonum campane in domo capitulari ecclesie Urgellensis et ibidem capitulum tenentes et celebrantes sede vacante, reverenciam et honorem regimini pastoralis officii ac bono statui ecclesie Urgellensis providere volentes quantum in Domino possumus, quod paternitas vestra reverendissima in dicta civitate Urgellensi et in tota eius diocese omnes ordines, confirmaciones, consecraciones, benedicciones et alia pontifficalia que ordinis sunt, conferre, facere, celebrare et exercere libere possit et valeat, eandem paternitatem vestram licentiam et permissionem concedimus per presentes, quas durare volumus dum de nostre processerit beneplacito voluntatis et donec et quousque eas expresse duxerimus revocandas. In quorum testimonium presentes vobis fieri et sigillo dicti honorabilis capituli a tergo comunitas. Datum in Civitate Urgellensi die xxiii mensis marcii anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo quintodecimo.

16

21 juny 1515

Joan Martí, bisbede Gasala, rep facultats del procurador del nou bisbe d'Urgell, Joan Despés, vàlides fins que siguin revocades, per a exercir pontifficals al bisbat.

AEU, Reg 18, f. 50

Reverendo in Christo patri et domino domino Ioanni Martini, decretorum doctore, miseracione divina episcopo Gabulensi ac canonico ecclesie Urgellensis, Ioannes de Cenedo, alumnus et procurator nobilis et revmi. in Christo patris et domini domini Ioannis Despés, miseracione divina episcopi Urgellensis, habens ad infra scripta speciale mandatum a sua revma. dominacione, reverenciam et honorem regimini patoralis officii ac bono statui ecclesie Urgellensis providere volentes quantum in Domino possumus. Quod per vestram reverenciam in dicta civitate Urgellensi tantum intervenientibus reverendo domino vicario generali et clavario dicti revmi. domini Urgellensis episcopi et non alias, omnes ordines, confirmaciones, consecraciones, benedicciones et alia pontifficalia que ordinis sunt, conferre, facere, celebrare et exercere libere et possit et valeat eandem paternitatem vestram licenciam et permissionem concedimus per presentes, quas durare volumus dum de dicti revmi. Urgellensis episcopi domini mei processerit beneplacito voluntatis et donec et quousque eas expresse dictus revmus. dominus episcopus revocandas. In quorum testimonium presentes vobis fieri et sigillo dicti revmi. domini Urgellensis episcopi in tergo iussimus comuniri. Datum in Civitate Urgellensi die xxi mensis iunii anno a nativitate Domini .M.D.XV.

52

17

13 març 1520

Joan Despés, bisbe d'Urgell, dóna llicència als cònsols de Guissona perquè puguin fer-se consagrar l'altar de l'església per qualsevol bisbe «que tingui gràcia i comunió amb la Santa Seu»

AEU, Reg 17 fol 320

Eodem die [13 de març 1520] Revdus. dominus Urgellensis episcopus concessit licentiam consulibus Guissone ut habeant quendam antistitem, gratiam et comunione Sancte Sedis Apostolice obtinentem, ad consecrandum altare ecclesie Guissone.

18

14 gener 1542

Francisco de Urríes, bisbe d'Urgell, declara nul·la la creació d'un oficial feta per Miguel de Sangüesa, bisbe Rosensis, en la visita canònica que per encàrrec seu havia fet en aquell districte.

AEU, Reg 25, f. 69 r

Franciscus de Urries, Dei et Apostolice Sedis gratia Urgellensis episcopus. Attendentes quod diebus retro lapsis reverendissimus dominus Michael de Sanguessa, eadem gratia Rosensis episcopus ac visitator generalis episcopatus et diocesis nostre Urgellensis aliquibus causis animum suum ad id moventibus fecerat, creaverat et nominaverat in officiale ecclesiasticum Vallis de Voy dicte nostre Urgellensis diocesis quendam vocatum [segueix un espai en blanc] cuius nomen et cognomen hinc per expressis habere volumus nunc aut cum simus informati huiusmodi creationem seu provisionem dicti officialis fore et esse in notabile dampnum et evidens periidicium curie et scrivanie Trempi et ne plura inde sequantur incomoda ideo dictum [un altre espai en blanc] officialem, absque tamen nota infamie, revocabimus ac tenore presentium revocamus et omnem potestatem et iurisdictionem sibi datam et qualitercumque concessam ab eodem auferimus et nunc auferri volumus speciali adiecta protestatione. Quod si quid per eum ratione sive causa dicti officii exercendo deinceps factum fuerit sive fieri contingerit illud totum et quidquid fiat sit, prout esse volumus, nullis valoris et momenti. Quocirca mandamus universis et singulis presbiteris curatis et non curatis per civitatem et diocesim Urgellenses

constituti ad quem seu quos presentes pervenerint quatenus in virtute sancte obedientie huiusmodi revocationem et officialatus abstractionem dicto [altra vegada espai buit] intimetis et notificetis ac intimari seu notificari faciatis, nulla interposita dilatione, quia volumus talem creationem a dicto reverendissimo domino Michaeli Sanguessa Rossensi episcopo et etiam a nobis firmatam de cetero et in futurum ex nunc invalidam, nullam et revocatam fore et esse, sub penis et censuris solitis et a nobis bene visis. Reddite presentes lateri etc. Datum in castro nostro Senahugie die decima quarta mensis ianuarii anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo quadragésimo secundo. = Franciscus, episcopus.

19

17 gener 1542

Miguel de Sangüesa, bisbe Rosensis, confereix unes tonsures a Sanauja.

AEU, Reg 25 fol 69v

Die xvii mensis ianuarii anno a nativitate Domini .M.D.XXXXII. apud Castrum Sanahugie Urgellensis diocesis.

Revmus. dominus Michael de Sanguessa, Dei et Apostolice Sedis gratia Rossensis episcopus, de licentia revmi. dni. Francisci de Urries, eadem gratia Urgellensis episcopi, particulares ordines celebrantes, promovit ad primam clericalem tonsuram infrascriptos:

Primo Ludovicum Cornellana, filium legitimum honorabilis Jacobi Cornellana et Elisabethis eius uxoris loci de Sedo Urgellensis diocesis etate tredecim annorum vel circa.

Item Jacobum Cortes filium legitimum Jacobi Cortes et Juane eius uxoris loci de Sedo Urgellensis diocesis etate tredecim annorum vel circa.